लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

जगन्नाथ गाउँपालिका, बाजुरा

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

जगन्नाथ गाउँपालिका, बाजुरा

आर्थिक वर्ष २०८१/८२

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि
(VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्धन गर्ने विश्वसनीय सार्वजनिक संस्था

(Be a Credible Public Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य
(MISSION)

स्वतन्त्र एवम् गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide Independent and Quality Audit Service)

मूल्य मान्यता
(Core Values)

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानुन बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण गर्दा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५, नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिइएको छ। सोहीबमोजिम स्थानीय तहको २०८१।८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्दा देखिएका बेहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रियासमेत सम्बोधन गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानुनको परिपालना, राजस्व प्रक्षेपण तथा बजेट निर्माण, योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन तथा विकास निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहितालगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

सबै स्थानीय तहको स्थलगतरूपमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी लेखापरीक्षणको क्रममा देखिएका बेहोरा उपर स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग छलफलसमेत गरिएको छ।

यस वर्ष सामान्यतया स्थानीय तहमा कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक कानुन निर्माण पूर्ण रूपमा नभएको, विद्यमान कानुनको पूर्ण परिपालना हुन नसकेको, बजेट अनुशासन कमजोर रहेको, आन्तरिक आय न्यून रहेको, करदाताको अभिलेख व्यवस्थित नभएको, आन्तरिक आयलाई व्यवस्थित गर्न नसकिएको, प्रशासनिक खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, योजनालाई खण्डीकृत गरी कार्य गर्ने गरेको, वर्षान्तको खर्च उच्च रहेको, आयोजनाको प्राथमिकीकरण गरेर बजेट विनियोजन नभएको, निर्माणको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरूको समेत विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरिएको, जटिल प्रकृतिका कार्यहरूसमेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको, स्वीकृत दरबन्दी बेगरका कर्मचारीसमेत करारमा नियुक्ति गरेको, सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख तथा संरक्षण र उपयोग प्रभावकारी रूपमा हुन नसकेकोले आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन एवं बेरुजु फर्स्यौटमा सुधार गर्नुपर्ने लगायतका बेहोरा देखिएका छन्।

लेखापरीक्षणबाट उल्लेख गरेका बेहोराको समयमा नै फर्स्यौट तथा सुझावहरूको कार्यान्वयनबाट वित्तीय अनुशासनमा अपेक्षित सुधार गरेर स्थानीयतहबाट हुने विकास निर्माण तथा समग्र कार्यसम्पादन र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने पदाधिकारी तथा कर्मचारी लगायत सबै सरोकारवाला प्रति आभार व्यक्त गर्दछु। साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूमा समेत विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)

२०८३ वैशाख **महालेखापरीक्षक**

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

Office of the Auditor General

प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशानालय, सुदुरपश्चिम प्रदेश

काठमाडौ

प.सं.:2082/83

मिति : २०८३-१-२९

च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/579

श्रीमान् अध्यक्षज्यू,

जगन्नाथ गाउँपालिका,

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, बाजुरा।

बिषय - लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा (२) बमोजिम त्यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी तयार गरिएको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन यसैसाथ संलग्न गरी पठाइएको व्यहोरा जानकारीका लागि अनुरोध छ।

(थवराज अधिकारी)

नायब महालेखापरीक्षक

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
Office of the Auditor General
प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशानालय, सुदुरपश्चिम प्रदेश
काठमाडौ

प.सं.:2082/83 मिति : २०८३-१-२९
च.न :APPROVED/FAR/2081-82/LOC/579

श्रीमान् अध्यक्षज्यू,

जगन्नाथ गाँउपालिका,

गाँउ कार्यपालिकाको कार्यालय, बाजुरा।

विषयः लेखापरीक्षण प्रतिवेदन।

१. कैफियत सहितको राय

हामीले त्यस गाँउपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन, बजेट तुलनात्मक विवरण, स्थानीय संचित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण र त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरू समावेश भएको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरी रायसहितको प्रतिवेदन पेस गरेका छौं।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको २०८२ आषाढ ३२ मा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत एवं वार्षिक प्रतिवेदन, बजेटको तुलनात्मक विवरण, स्थानीय सञ्चित कोषको वार्षिक आर्थिक विवरण त्यससँग सम्बन्धित लेखानीति तथा टिप्पणीहरूसमावेश भएको स्थानीय तहको एकीकृत वित्तीय विवरणले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तथा प्रचलित कानुनबमोजिम सारभूत रूपमा सही र यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

२.१. महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्रलेखामानको ढाँचामा वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्नेमा यस पालिकाले तयार गरेको वित्तीय विवरणमाअन्तरसरकारी अख्तियारीको कारोबार समावेश गरेको छैन।

२.२. गाँउपालिकाको आय र व्यय तर्फ रु. ६६ करोड ४८ लाख ३० हजारको लेखापरीक्षणबाट रु. ७९ लाख २ हजार बेरुजू देखिएकोमा प्रतिक्रिया प्राप्त नभएकोले असुल गर्नुपर्ने रु. ३ लाख १५ हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु. ५१ लाख ४२ हजार र प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु. २४ लाख ४५ हजार गरी जम्मा रु. ७९ लाख २ हजार बाँकी रहेको छ। गत वर्षसम्म कायम बेरुजू रु. १९ करोड ६१ लाख २० हजार र यसवर्षको थप समेत हालसम्म अद्यावधिक बेरुजू रु. २० करोड ४० लाख २२ हजार बाँकी रहेको छ। बेरुजु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजु स्थिति र बेरुजु सम्परीक्षणको बेहोरा यसैसाथ संलग्न छ।

२.३. आम्दानी तथा खर्चको स्रेस्ता नगदमा आधारित लेखा प्रणाली अवलम्बन गरेकोले गाउँपालिकाको पेस्की बाहेक सम्पत्ति तथा दायित्व यकिन हुने कुनै जानकारी खुलाएको छैन। हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड,मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुनबमोजिम गरिएको छ। वित्तीय विवरण

छौं। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा कार्यालय विश्वस्त छ।

३. अन्य बेहोरा- लेखापरीक्षणबाट ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, स्थानीय वित्त व्यवस्थापन,सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, शासकीय प्रवन्ध, स्रोत सुनिश्चितता र बजेट व्यवस्थापन र विकास प्रशासन र सोको कार्यान्वयन, अनुदान वितरण तथा अनुगमन, सेवा प्रवाह, स्थानीय प्रशासन, जवाफदेहिता र सुशासन लगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४. वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन र लेखा उत्तरदायी अधिकृतको जिम्मेवारी

नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानबमोजिम सही र यथार्थ हुने गरी वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने तथा जालसाजी वा अन्य गल्तीका कारण वित्तीय प्रतिवेदन सारभूतरूपमा गलत आँकडारहित स्वरूपमा बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागू गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको छ। गाउँकार्यपालिका अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत गाउँपालिकाको वित्तीय प्रतिवेदन प्रक्रियाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार रहेका छन्।

५. वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणउपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

वित्तीय प्रतिवेदन समग्रमा जालसाजी वा त्रुटिका कारण सारभूत रूपमा गलत आकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो। लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ। लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेको नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरिएको छ। यसरी लेखापरीक्षण गरिएको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तर्निहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका जालसाजी वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुदैन। वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका जालसाजी वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रूपमा गलत आकडा मानिएको छ।

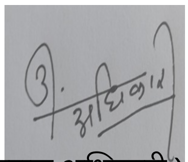

(थवराज अधिकारी)
नायब महालेखापरीक्षक

बेरुजु वर्गीकरण

चालु वर्षको बेरुजु

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फछ्र्यौट			प्रतिक्रियाबाट थप बेरुजु रकम	बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती			सैद्धान्तिक	लगती		असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
९०	४५	७९,०२,२२२	०	०	०	०	९०	४५	७९,०२,२२२	३,१५,०४८	५१,४२,३१७	२४,४४,८५७	०	०	७५,८७,१७४	०

अद्यावधिक बेरुजू स्थिति

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
बाजुरा	१९,६१,२०,७४०	०	०	१९,६१,२०,७४०	०	७९,०२,२२२	२०,४०,२२,९६२

जगन्नाथ गाउँपालिका, बाजुरा

(८०७६९५०३३००)

जगन्नाथ गाउँपालिका , बाजुरा

परिचय

१ **परिचय**

(क) पालिकाको परिचय - स्थानीय शासन पद्धति सुदृढ गरी विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यास संस्थागत गर्दै स्थानीय सरकार सञ्चालन गर्न यस पालिकाको स्थापना भएको हो। स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह-अस्तित्व र समन्वय प्रवर्द्धन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु पालिकाको उद्देश्य रहेको छ। यस पालिकामा ६ वडा रहेका छन् भने क्षेत्रफल १७१.७३ वर्ग किलोमिटर तथा राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार ९४३२ जनसंख्या रहेको छ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य - लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो। यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानुनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि - यस पालिकाको विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, वित्तीय व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ। स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८२।५।२२ देखि २०८२।५।२४ सम्म रहेको छ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ। लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमुना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ। आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन्। सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति - पालिकाको आय - व्ययतर्फ गरी जम्मा रु. ६६ करोड ४८ लाख ३० हजार ४९.५ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ। सो को विस्तृत विवरण अनुसूची - १ मा संलग्न छ।

(छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरु - लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरु अनुसूची - २ मा संलग्न छ।

(ज) लेखापरीक्षणको क्रममा असुली - लेखापरीक्षणको क्रममा निम्नानुसारको रु. १ लाख ४१ हजार १२९।५० असुल भई दाखिला प्रमाण पेश भएको छ।

सि नं	विवरण	रकम
१	आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरुजु असुली	८८९२९।५
२	बैठक भत्ता असुली	५२२००
	जम्मा	१४११२९।५

(झ) वित्तीय प्रतिवेदन - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७२ मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा दफा ७६(२) मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। पालिकाले महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS) अनुसार लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ। पालिकाले उपलब्ध गराएको स्थानीय सरकारको कोषको आय र व्ययको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) सम्बन्धमा निम्नअनुसार देखिएको छः

प्राप्ति			भुक्तानी		
विवरण	रकम	रकम	विवरण	रकम	रकम
सुरु मौज्दात		१७९५४३९१.८८	चालु खर्च		१७०५४९२९२.७४
१. संचित कोष	९७१६६६२.९८		१. पालिका तर्फ	८६७२९४५७.०४	
२. धरौटी	७३७५८७०.११		२. संघीय सशर्त	७७३८६७८५.७	
३. विविध खर्च खात	७५६५६१.७९		३. संघीय विशेष	५९७५७५०	
४. स्थानीय तह आकस्मिककोष खाता	१०००००		४. प्रदेश सशर्त	४५७३००	
५. स्थानीय तह प्रकोप व्यवस्थापन कोष खाता	५,२९७		पुँजीगत खर्च		७५५४४८५१.७६
यस वर्षको आय			१. पालिका तर्फ	५१५२९३६७.७६	
१. आन्तरिक आय	१८६७२३८.९	१८६७२३८.९	२. संघीय सशर्त	१००००००००	
२. वित्तीय हस्तान्तरण (संघ)		२४१३३१०८६.२	३. प्रदेश शसर्त	७५४८४८८	
क) समानीकरण अनुदान	७०८३८७२०		४. प्रदेश विशेष	१४६६९९६	
ख) राजस्व बाँडफाँट	६२२६८६१६.१५		५. प्रदेश समपुरक	५००००००	
ग) सशर्त अनुदान	१०२०२३७५०		अन्तर सरकारी अख्तियारी (संघ)		
घ) विशेष अनुदान	६२०००००		४. अन्तर सरकारी अख्तियारी (संघ)		५९२७४२१५
३. वित्तीय हस्तान्तरण (प्रदेश)		२५७८८४४९.३६	क सामाजिक सुरक्षा	५२१७९६२३	
क) समानीकरण अनुदान	८८१००८०		ख) घरेलुतथा साना उधोग प्रर्वद्धन केन्द्र कार्यक्रम	१९५९०४९	
ख) राजस्व बाँडफाँट	१३६८३७३.३६		ग) स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	१४००००	
ग) सशर्त अनुदान	९१३५०००		घ) विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना कार्यक्रम	२८८००००	
घ) समपुरक अनुदान	५००००००		ङ) उच्च पहाडी एवम् हिमाली क्षेत्र स्वरोजगार तथा आर्थिक सशक्तिकरण कार्यक्रम	२११५५४३	
ङ) विशेष अनुदान	१४७४९९६		५. धरौटी फिर्ता	५६४३०५२.९२	५६४३०५२.९२
४. अन्तर सरकारी अख्तियारी (संघ)		५९२७४२१५.	विविध खर्च खाता	२५२९८०२.९५	२५२९८०२.९५
क) सामाजिक सुरक्षा	५२१७९६२३		अनुदान फिर्ता		

ख) घरेलु तथा साना उधोग प्रर्वद्धन केन्द्र कार्यक्रम	१९५९०४९		१. संघ तर्फ		१४८६१२१४.३
ग) स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	१४००००		क) सशर्त अनुदान	१४६३६९६४.३	
घ) विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना कार्यक्रम	२८८००००		ख) विशेष अनुदान	२२४२५०	
ङ) उच्च पहाडी एवम् हिमाली क्षेत्र स्वरोजगार तथा आर्थिक सशक्तिकरण कार्यक्रम	२११५५४३		२. प्रदेश तर्फ		११३७२१२
५. धरौटी आय	१८४४४०९	१८४४४०९	क) सशर्त अनुदान	११२९२१२	
६. विविध खर्च खाता	२८१६९२९.४३	२८१६९२९.४३	ख) विशेष अनुदान	८०००	
			प्रदेश समानिकरण अनुदान फिर्ता (बढी निकासा)	२३६८०८०	२३६८०८०
			अन्तिम मौज्दात		१८९६८९९८.०५
			१. संचित कोषको मौज्दात	१४२४२७८६.५९	
			२. धरौटी	३५७७२२६.१९	
			३. विविध खर्च खात	१०४३६८८.२७	
			४. स्थानीय तह आकस्मिक कोष खाता	१०००००	
			६. स्थानीय तह प्रकोप व्यवस्थापन कोष खाता	५,२९७	
जम्मा	३५०८७६७२०	३५०८७६७२०	जम्मा	३५०८७६७२०	३५०८७६७२०

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ वित्तीय विवरणको परीक्षण

२.१ **वित्तीय विवरणको विश्लेषण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६(२) मा स्थानीय तहले महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कन गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ। आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवदेन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७०) तयार गर्नुपर्छ। पालिकाले सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको रु. ५ करोड २१ लाख ७९ हजार ६२३, विद्यालय क्षेत्र योजना केन्द्र स्तर छात्रवृत्तिको रु. २८ लाख ८० हजार, घरेलु तथा साना उधोग प्रर्वद्धन केन्द्र कार्यक्रमको रू. १९ लाख ५९ हजार ४९, स्वास्थ्य क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको रू. १ लाख ४० हजार र उच्च पहाडी एवम् हिमाली क्षेत्र स्वरोजगार तथा आर्थिक सशक्तिकरण कार्यक्रमको रू. २१ लाख १५ हजार ५४३ समेत गरी रु. ५ करोड ९२ लाख ७४ हजार २१५ सुत्रमा लेखाङ्कन गरेको छैन। जसले गर्दा

सुत्रबाट तयार भएको वित्तीय विवरणसमेत पूर्ण नहुँदा पालिकाको यथार्थ आर्थिक अवस्थाको चित्रण गरेको छैन। तसर्थ सबै आर्थिक कारोबार सुत्र मार्फत हुने र सबै कारोबार वित्तीय विवरणमा समावेश गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

२.२ **फरक हिसाब** - यस पालिकाले सुत्रबाट तयार गरेको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०) ले सबै कारोबार नसमेटेको कारण लेखापरीक्षणका क्रममा पालिकाबाट भएका सबै कारोबार समेटिने गरी एकीकृत आर्थिक विवरण तयार गर्न लगाइएकोमा उक्त दुई विवरणमा देहायअनुसार यस वर्षको प्राप्ति रु. ५ करोड ९२ लाख ७४ हजार २१५ र यस वर्षको भुक्तानी रु. ५ करोड ९२ लाख ७४ हजार २१५ फरक परेको छ। सुत्रमा पालिकाको सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारहरु समाविष्ट गरी म.ले.प.फा.नं. २७० ले पालिकाको समष्टिगत आर्थिक कारोबारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

विवरण	गत वर्षको जिम्मेवारी	यस वर्षको प्राप्ति	यस वर्षको भुक्तानी	बैङ्क मौज्दात
सुत्र अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७०)	१७९५४३९१.८८	२७३६४८११३	२७२६३३५०७	१८९६८९९८.०५
एकीकृत आर्थिक विवरणअनुसार	१७९५४३९१.८८	३३२९२२३२८	३३१९०७७२२	१८९६८९९८.०५
फरक	०	५९२७४२१५	५९२७४२१५	०

२.३ **बैङ्क हिसाब विवरण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६ अनुसार पालिकाको कारोबार, आय व्ययको लेखा प्रणाली तथा राजस्व र खर्च शीर्षकको वर्गीकरणअनुसार लेखाङ्कन र बैङ्क हिसाब मिलान विवरण (म.ले.प.फा.नं.२१२) तयार गरी हिसाब भिडान समेत गर्नुपर्दछ। पालिकाले बैङ्क हिसाबमिलान विवरण तयार नगरेको कारण वर्षान्तमा स्रेस्ता र बैङ्क मौज्दात देहायअनुसार छ:

खाता	स्रेस्ता अनुसार मौज्दात रु.	बैङ्क स्टेटमेन्टअनुसार वर्षान्तको मौज्दात रु.	फरक रु.
स्थानीय तह सञ्चित कोष खाता	१,४२,४२,७८६.५९	१,४२,४२,७८६.५९	००
विविध खर्च खाता	१०,४३,६८८.२७	१०,४३,६८८.२७	००
स्थानीय तह धरौटी खाता	३५,७७,२२६.१९	३५,७७,२२६.१९	००
स्थानीय तह आकस्मिक कोष खाता	१,००,०००.००	१,००,०००.००	००
स्थानीय तहप्रकोप व्यवस्थापन कोष खाता	५,२९७.००	५,२९७.००	००
जम्मा	१८,९६८,९९८.०५	१८,९६८,९९८.०५	००

३ **अनुदान तर्फ**

३.१ **अनुदान फिर्ता** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४५ अनुसार सङ्घीय सञ्चित कोषबाट स्थानीय तहमा प्राप्तभएको वित्तीय हस्तान्तरणको रकम मध्ये सम्बन्धित आर्थिक वर्ष भित्र खर्च नभई बाँकी रहेको शसर्त, विशेष र समपूरक अनुदान स्थानीय तहले सङ्घीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले पेश गरेको खर्चको फाँटवारी तथा अनुदान प्राप्ति विवरण हेर्दा निम्नानुसार रू. १,५९,९८,४२६।३ संघ तथा प्रदेश अनुदानको रकम खर्च हुन नसकी सम्बन्धित तहको संचित कोषमा फिर्ता भएको छ।

अनुदान	प्राप्त रकम	खर्च रकम	फिर्ता गर्नुपर्ने	फिर्ता भएको
संघ शर्सत (चालु)	९२०२३७५०.	७७३८६७८५.७	१४६३६९६४.३	१४८६१२१४.३
संघ शर्सत (पुँजिगत)	१००००००००.	१००००००००.	०.	०.
विषेश अनुदान (चालु)	६२०००००.	५९७५७५०.	२२४२५०.	०.
प्रदेश शर्सत (चालु)	५५००००.	४५७३००.	९२७००.	९२,७००.००
प्रदेश शर्सत (पुँजिगत)	८५८५०००.	७५४८४८८.	१०३६५१२.	१०३६५१२.
प्रदेश विशेष (चालु)	१४७४९९६.	१४६६९९६.	८०००.	८,०००.००
प्रदेश समपूरक (पुँजिगत)	५००००००.	५००००००.	०.	०.
जम्मा	१२३८३३७४६.	१०७८३५३१९.७	१५९९८४२६.३	१५९९८४२६.३

३.२ **अनुगमन** - सुदूरपश्चिम प्रदेश विशेष अनुदान सम्बन्धि कार्यविधि, २०७९ तथा संघीय समपुरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ को क्रमस बुँदा नं. १२ र ११ मा अनुदानबाट संचालन हुने आयोजना प्रभावकारी रुपमा लक्षित प्रतिफल प्राप्त हुने गरी संचालन भए नभएको सम्बन्धमा सम्बन्धित स्थानीय तहको प्रमुखको नेतृत्वमा गठित समितिले नियमित अनुगमन गर्नु पर्ने र सोको अनुगमन प्रतिवेदन तथा प्रगति प्रतिवेदन चौमासिक रुपमा प्रदेश मन्त्रालय, नेपाल सरकारको सम्बन्धित विषयगत मन्त्रालय र जिल्ला समन्वय समिति समक्ष पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। त्यसैगरी अनुदानबाट संचालित योजनाहरुको नियमित अनुगमन गर्न सम्बन्धित योजना प्रभावित क्षेत्रको निर्वाचित प्रदेश सभा सदस्यको अध्यक्षतामा गठित अनुगमन समितिले अनुगमन प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित प्रदेश सरकार समक्ष पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाबाट विशेष तथा समपुरक अनुदान अन्तर्गत संचालित निम्नानुसार योजनाहरुको कार्यविधिमा भएको व्यवस्था बमोजिम नियमित अनुगमन गरी अनुगमन तथा प्रगति विवरण सम्बन्धित निकायहरुमा पठाएको देखिएन, तसर्थ कार्यविधिको कार्यान्वयन हुनुपर्दछ।

क्र स	स्रोत	योजनाको नाम	बजेट खर्च
१	प्रदेश समपुरक अनुदान	वडा नं. ५ र ६ मा कालडाँडा काप्री सिंचाई कुलो निर्माण कार्य	९८,८६,०९६
२	प्रदेश विशेष अनुदान	सरस्वती माविको प्याराफिट तथा फिर्ड निर्माण कार्य	१४,०९,७४६

४ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ वमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले त्यस्तो प्रणाली तयार गरी लागू गरेको पाईएन। यस सम्बन्धमा देखिएका केही व्यहोराहरु देहायबमोजिम रहेका छन:

· विभिन्न म.ले.प.फा.नं. का अतिरिक्त आन्तरिक नियन्त्रण सम्वन्धित प्रयोजनका लागि निर्धारित म.ले.प.फा.नं. मध्ये सवारी साधन र मेसिन प्रयोगको लगबुक ९०५, भ्रमणमा खटिने पदाधिकारी वा कर्मचारीको भ्रमण अभिलेख खाता ९०८, भ्रमण प्रतिवेदन ९०९ र म.ले.प.फा.नं. २०२ भुक्तानी कारोबारको सिफारिस पत्र पूर्णरुपमा प्रयोगमा ल्याएको पाइएन,

· पालिकाले कार्यक्रमगत तथा योजनागत खाता राखेको पाईएन, साथै पालिकाबाट यस वर्ष संचालित कार्यक्रम तथा योजनाको कार्यान्वयन र सेवा प्रवाह समेतको वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति प्रतिवेदन तयार गरेको पाईएन,

· विषयगत क्षेत्रमा संचालन हुने कार्यक्रममा बैठक भत्ता, भ्रमण भत्ता, तालिम, गोष्ठीतर्फ बढी केन्द्रीत भई वितरणमुखी रहँदा पूँजीगतखर्च निर्माणमुखी रहेको पाईएन,

· पालिकाले जिन्सी सामानको एकीकृत विवरण तथा सहायक जिन्सी खाता अध्यावधिक नगरी वडा कार्यालय तथा विभिन्न संघ संस्थालाई वितरण गरेको पाईयो,

· वडा कार्यालयमा रहेका जिन्सी सामानको अभिलेख PAMS मा र पालिकाको मूल जिन्सी खातामा अध्यावधिक गरेको पाईएन,

· जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदन पेश नहुँदा विभिन्न मालसामान मर्मत तथा लिलाम गर्नु पर्ने नपर्ने के हो एकीन भएन,

· पालिकाले उद्देश्य प्राप्तिमा आइपर्ने सम्भावित जोखिमहरु पहिचान गरी निराकरणको प्रयास गरेको अभिलेख राखेको पाइएन,

· स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १३ वमोजिम आर्थिक वर्ष शुरु हुनुभन्दा पन्ध्र दिन अगावै पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको निर्माण सामाग्री मूल्य, ज्याला, भाडा तथा अन्य महसुलको स्थानीय न्युनतम दररेट तोक्नु पर्नेमा तोकेको पाईएन,

· अन्तर सरकारी वित्त व्यबस्थापन ऐन, २०७४ का दफा ३० को (३) बमोजिम नेपाल सरकार, प्रदेश र स्थानीय तहले बजेट कार्यान्यनको वार्षिक समिक्षा गरी तत्सम्बन्धी विवरण प्रत्येक बर्षको कार्तिक मसान्तभित्र सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्थाको पालना गरेको पाईएन,

· ठेक्काहरुको विस्तृत विवरण देखिने गरी ठेक्का खाता (म.ले.प.फा.नं. ५०७) र कन्टिन्जेन्सी खाता राखेको पाईएन,

· सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ अनुसार यस वर्ष कार्यसम्पन्न भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा गरेको पाईएन,

· सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन तथा नियमावली अनुसार नागरिक वडापत्रमा उल्लेखित सेवाहरुको कार्यान्वियन स्थिति अनुगमन गर्न अनुगमन संयन्त्र तय गरेको पाईएन,

· स्थानीय सेवा ऐन बमोजिम सबै कर्मचारीलाई निजहरुले गर्नुपर्ने कामकोकार्य विवरण बनाई लागु गरेको पाईएन,

· वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ३ मा स्थानीय तहले नियमावलीको अनुसूची वमोजिम सडकहरु निर्माण, १०० मिटरसम्मको पुल, लिफ्ट सिँचाइ, सडक स्तरोन्नती लगायतका कार्यमा वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने र नगरेमा दफा ३५ वमोजिम रु. ५ लाखसम्म जरिवाना हुने व्यवस्था भएकोमा स्थानीय तह आफैले पालना नगरेको तथा पालना गराएको सम्वन्धी अभिलेख राखेको पाइएन,

· स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा स्थानीय तहले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा सोको अभिलेख राखेको पाईएन,

· स्थानीय तहले निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराएकोमा अधिकांश कामको निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने सामानको गुणस्तर परीक्षण गरेको पाईएन,

· स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २७ बमोजिम स्थानीय तहले भू-जोखिम संवेदनशीलताका आधारमा जग्गाको उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड तोक्नुपर्ने र त्यस्तो मापदण्डको अधीनमा रही तोकेको क्षेत्रमा मात्र भवन निर्माण गर्न स्वीकृति दिन सक्ने व्यवस्था भएकोमा सो अनुसार गरेको पाईएन,

तसर्थः आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी पालिकाको कार्य सञ्चालन तथा व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

५ बजेट पेश, पारित र अख्तियारी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व र व्ययको अनुमान कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुख/अध्यक्षले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाको उपाध्यक्षले मिति २०८१।३।१० मा रु. २८ करोड ८२ लाख ७७ हजार को बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा सभाबाट मिति २०८१।३।१३ मा पारित भएको छ। यसैगरी स्थानीय तहका अध्यक्षले मिति २०८१।३।३० मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष भित्र सम्पन्न गरिसक्ने गरी बजेट, कार्यक्रम र योजना व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ।

६ बजेट सीमा निर्धारण समिति

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६(१) बमोजिम पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम, अनुदान, ऋण र अन्य आयको प्रक्षेपण तथा सोको सन्तुलित वितरणको खाका र बजेट सीमा निर्धारण गर्न ७ सदस्यीय स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति गठनको व्यवस्था छ। उक्त समितिले आयको प्रक्षेपण, साधनको सन्तुलित वितरणको खाका, बजेटको कूल सीमा, बजेटको क्षेत्रगत सीमा निर्धारण, बजेट तथा कार्यक्रमको प्रथमिकिकरण, विषयक्षेत्रगत बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तय गर्नुपर्ने जस्ता कार्यहरु फाल्गुन महिनाभित्र सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने र बजेट प्रक्षेपण गर्दा बजेट वर्षपछिको थप दुई वर्षको समेत प्रक्षेपण तयार गर्नुका साथै तयार भएको आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले चैत्र १५ गतेभित्र पालिकाका विषयगत

शाखा तथा वडा समितिलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। पालिकाले ऐनमा व्यवस्था भएअनुसार बजेट सीमालगायत क्षेत्रगत विषय समेटी बजेट प्रक्षेपण सम्बन्धी नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा एवं सोको पालनामा सम्बन्धित पदाधिकारीको ध्यान जानुपर्दछ।

७ बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) मा ४ सदस्यीय बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार समिति गठन गरेको भएता पनि आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, कार्यक्रमबीच परिपूरकता कायम गरेको समेत नदेखिएकाले बजेट तर्जुमा गर्दा ऐनमा भएको व्यवस्थाको परिपालनामा ध्यान दिनुपर्दछ।

८ लक्ष्य प्रगति

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयले त्रैमासिक प्रगति विवरण तयारी गरी केन्द्रीय निकायमा पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले पेश गरेको विवरण अनुसार पालिकाको वार्षिक प्रगति विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

कार्यक्रम/योजना	**कुल कार्यक्रम**	**वार्षिक प्रगति स्थिति**			
		शून्य प्रगति	**२५%सम्म प्रगति**	**५०% सम्म प्रगति**	**७५% सम्म प्रगति**
कार्यक्रम/योजना संख्या	३५७	५१	५	९	१५

पालिकाबाट यस वर्ष सञ्चालित ५१ कार्यक्रम तथा योजनामा शुन्य प्रगति भएको उल्लेख छ। योजनाहरुको प्राथमिकीकरणका आधारमा बजेट विनियोजन भई कार्यान्वयन भएको देखिदैन। योजना तथा कार्यक्रमको शून्य प्रगति हुनुले पालिकाको अपेक्षित लक्ष्य र प्रगति हासिल हुन सक्दैन। प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन योग्य कार्यक्रमहरुमा मात्र बजेट विनियोजन गर्नु पर्दछ।

९ योजना प्राथमिकीकरण

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले आवधिक योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ। स्थानीय तहले योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को दफा ५.२.४ सँग सम्बन्धित अनुसूची - ३ मा आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू गरिवी निवारण, उत्पादनमूलक रोजगारी, लागत सहभागिता, स्थानीय स्रोत र साधन, समावेशी विकास, दिगो र वातावरण संरक्षण र भाषिक र सांस्कृतिक विकास उल्लेख गरेको छ र सोही अनुसार गणना गरी प्राथमिकताको आधारमा योजना छनौट गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष निम्नअनुसार वडागत र पालिकास्तरका कुल ९६ योजनामा वजेट विनियोजन गरेको छ।

क्र. सं.	कार्यक्रमको नाम	योजना सङ्ख्या	रु. २० लाखमाथिका योजना सङ्ख्या	रु. ५ लाखदेखि २० लाख सम्मका योजना सङ्ख्या	रु. ५ लाखभन्दा कमका योजना सङ्ख्या
१.	पालिकास्तरीय	८	५	३	०
२.	वडास्तरीय	६३	०	११	५२
जम्मा		७१	५	१४	५२

उपर्युक्त विवरण अनुसार पालिकाले साना र वितरणमुखी योजनाहरु सञ्चालन गरेको देखिन्छ। जसले गर्दा सञ्चालित योजनावाट दीर्घकालिन प्रतिफल प्राप्त नहुनका साथै चालु प्रकृतिका खर्चमा वृद्धि भै लागत प्रभावी नहुने तथा निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत कमि आउन सक्ने हुन्छ। पालिकाले वस्तुनिष्ठ तवरले योजना छनौट र प्राथमिकीकरण गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

१० त्रैमासिक पुँजीगत खर्च

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयले त्रैमासिक प्रगति विवरण वनाई कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरण अनुसार त्रैमासिक

पूँजीगत खर्चको स्थिति देहाय बमोजिम छ।

बजेट उपशीर्षक	कुल खर्च	त्रैमासिक खर्च (लाखमा)				आषाढ महिनाको खर्च
		प्रथम	दोस्रो	तेश्रो	चौथो	
पुँजीगत खर्चतर्फ	७५५	१२	९१	१९०	४६२	३८३
प्रतिशत	१००	१.५५	१०.५१	१३.०३	७४.९१	५०.६८

पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार वार्षिक रु. ७ करोड ५५ लाख ४४ हजार निकासा भएकोमा प्रथम त्रैमासिकमा १.५५ प्रतिशत, दोस्रो त्रैमासिकमा १०.५१ प्रतिशत, तेस्रो त्रैमासिकमा १३.०३ प्रतिशत र चौथो त्रैमासिकमा ७४.९१ प्रतिशत खर्च गरेको देखिएको छ। यसरी नै आषाढ महिनामा मात्र रु. ३ करोड १२ लाख (५०.६८ प्रतिशत) खर्च देखिनुले आषाढमा खर्चको चाप बढेको देखिएकाले सन्तुलित खर्च व्यवस्थापन भएको देखिएन। स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार त्रैमासिक रुपमा सन्तुलित खर्च हुने गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ। वर्षान्तमा हतारमा काम गराउँदा कामको गुणस्तरमा असर पर्ने देखिएकोले नियममा भएको व्यवस्था अनुरुप आषाढमा बढी खर्च गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

११ क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति

स्थानीय तहको एकीकृत, समानुपातिक र दिगो विकासका क्षेत्रगत रुपमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ। पालिकाको आ.व. २०८१।८२ को क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति देहायअनुसार रहेको देखिन्छ।

क्र.स	क्षेत्र	बजेट (लाखमा)	खर्च (लाखमा)	खर्च प्रतिशत
१	आर्थिक विकास	२००	१९४	८
२	पूर्वाधार विकास	४७५	३७९	१५
३	सामाजिक विकास	१०६४	८२५	३४
४	संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन	१४	१४	१
५	कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक	१२७७	१०४९	४३
जम्मा		३०३०	२४६१	१००

उपर्युक्त विवरण अनुसार सभाले विनियोजन गरेको बजेट मध्ये कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिकमा सबैभन्दा बढी ४३ प्रतिशत र संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासनमा सबै भन्दा घटीमा १ प्रतिशत रहेको छ।

१२ गत वर्षको भुक्तानी

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(२) मा चालु आर्थिक वर्षको विनियोजित बजेटले नखाम्ने र बढि खर्च हुने गरी दायित्व सृजना गर्न नहुने व्यवस्था छ। सोहि नियमावलीको नियम ३९(१३) मा चालु वर्षको बजेटले नखामेको खर्च व्यहोर्नु पर्ने उचित आधार र पर्याप्त कारण भएमा सम्बन्धित कार्यालयले संलग्न बील भरपाई बमोजिमको रकम आगामी वर्षमा भुक्तानी दिने गरी महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत ढाँचामा भुक्तानी दिन बाँकीको विवरण तयार गरी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको सात दिन भित्र कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्रमाणित गराई तालुक कार्यालय, सम्बन्धित मन्त्रालय, कोलेनिका र महालेखापरीक्षकको कार्यालयमा समेत पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले पेश गरेको विवरण अनुसार गत वर्ष रू. ९७,१६,६६२।९८ संचित कोष मौज्दात बाँकी रहि यो वर्ष अल्या गरेको छ। तर गत वर्ष भुक्तानी हुन नसकी यो वर्ष रू. १५,३८,८१५।०० बजेटमा भुक्तानी हुन बाँकीको रुपमा व्यवस्था गरी यो वर्ष भुक्तानी गरेको छ। त्यसै गरी आ.व. २०८१/८२ मा संचित कोष रु. १,४२,४२,७८६।५९ मौज्दात रहेकोमा आ.व. २०८२/८३ को लागि रु. ७५,०९,०९४।०० भुक्तानी दिनको बाँकी जिम्मेवारी सारेको छ। यसरी गत वर्ष खर्च भई दायित्व सृजना गरेको तर संचित कोषमा पर्याप्त रकम हुँदा समेत भुक्तानी नहुनुको कारण स्पष्ट छैन। त्यसै गरी उक्त दायित्व सृजना भएको अवस्थामा नियमावलीको उल्लिखित व्यवस्था अनुसार प्रमाणित गराई महालेखापरीक्षकको कार्यालयलाई पठाएको देखिएन।

सिद्धान्ततः बजेट एक आर्थिक वर्षको लागि बनाइने भएकोले आगामी आर्थिक वर्ष भुक्तानी हुने गरी दायित्व सृजना गर्नु हुदैन। पालिकाले यस सम्बन्धमा सुधार गर्नुपर्दछ।

१३ **रकमान्तर**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७९ अनुसार कार्यपालिकाले स्वीकृत बजेटको सीमामा रहि कुनै शीर्षकबाट पूँजीगत शीर्षकमा पच्चीस प्रतिशतमा नवढाई रकमान्तर गर्न सक्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै आर्थिक कार्यविधी तथा वित्तीय उतरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २० मा कुनै एक अनुदान संकेत अन्तर्गतको बजेट उपशीर्षकमा अपुग भएमा सोही शीर्षकमा तोकिएको एक वा एक भन्दा वढी अनुदान संकेत अन्तर्गतको उपशीर्षकमा बचत हुने रकम मध्येबाट विनियोजन ऐनमा तोकिएको सीमा भित्र रही रकमान्तर गर्न सकिने व्यवस्था छ। पालिकाको विनियोजन ऐनमा रकमान्तरको प्रावधान रहेको छैन। कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम ३२ कार्यक्रम घटाई १०१ कार्यक्रममा बढाएर विभिन्न शीर्षकमा कुल रु. ३,२६,५५,२३२।०० रकमान्तर गरी अधिकांश शीर्षकबाट शतप्रतिशत सम्म रकमान्तर गरी खर्च गरेको छ। पालिकाले विनियोजन ऐनमा व्यवस्था नगरी एक शीर्षकबाट रकमान्तर गरी खर्च गर्नु मनासिव देखिएन यसमा सुधार गर्नु पर्दछ।

१४ **खर्च बिश्लेषण**

पालिकाले यस वर्ष कुल आन्तिरक आयबाट रु. १८ लाख ६७ हजार २३८, राजस्व बाँडफाँड र अनुदानबाट रु. २६ करोड ७१ लाख १९ हजार समेत रु. २६ करोड ८९ लाख ८६ हजार आम्दानी भएकोमा चालु तर्फ रु. १७ करोड ५ लाख ४९ हजार र पूँजिगत तर्फ रु. ७ करोड ५५ लाख ४४ हजार समेत रु. २४ करोड ६० लाख ९४ हजार खर्च भएको छ। खर्च मध्ये आन्तरिक आयको हिस्सा ०.७६ प्रतिशत रहेको छ। यसवर्ष पदाधिकारी सुविधामा रु. ५६ लाख ५८ हजार ५०० खर्च भएको छ जुन आन्तरिक आयको ३०३ प्रतिशत रहेको छ। पालिकालाई प्राप्त भएको सबै अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकमबाट ६९.३ प्रतिशत चालु र ३०.७ प्रतिशतमात्र पूँजिगत निर्माणमा खर्च भएको देखिन्छ। यसबाट पालिकाले विकास निर्माण कार्यक्रम सञ्चालनमा न्यून खर्च गरी प्रशासनिक कार्यमा बढी खर्च गरेको देखिन्छ। प्रशासनिक खर्च नियन्त्रण गर्दै प्राप्त अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकम अधिकरुपमा विकास निर्माणमा परिचालन गरिनुपर्दछ।

१५ **आन्तरिक आय तर्फ**

१५.१ **आन्तरिक आय -** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष केन्द्रीय अनुदानबाट गरेको खर्चका तुलनामा आन्तरिक आयको स्थिति देहाय बमोजिम छ।

केन्द्रीय अनुदानबाट खर्च	आन्तरिक आय	आन्तरिक आय प्रतिशत
१७,५६,०९,१७०।७	१८,६७,२३८।९०	१.६३

उपर्युक्त विवरण अनुसार स्थानीय तहमा प्राप्त केन्द्रीय अनुदानबाट भएको खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको हिस्सा १.६३ प्रतिशत मात्र रहेको छ। त्यसैले पालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनको दायरालाई फराकिलो पार्दै आन्तरिक आय वृद्धि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

१५.२ **आन्तरिक आयको अवस्था -** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५५, ५७, ५८ र ५९ मा एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर, घरजग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर र वहाल विरौटी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ। तीन वर्षको आय अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ।

आ.व.	आय अनुमान	संकलित रकम	प्रतिशत
२०७९/८०	१६,८०,०००.००	२२,०४,८६०.४७	१३१
२०८०/८१	२०,७५,०००.००	२८,१९,०००.८८	१३६
२०८१/८२	२०,२५,०००.००	१८,६७,२३८.९०	९२

उपर्युक्त विवरण अनुसार आ.व. २०७९/८० मा रु. १६ लाख ८० हजार आन्तरिक आय अनुमान गरिएकोमा रु. २२ लाख ४ हजार (१३१ प्रतिशत), आ.व. २०८०/८१ मा रु. २० लाख ७५ हजार आय अनुमान गरिएकोमा रु. २८ लाख १९ हजार (१३६ प्रतिशत) र आ.व. २०८१/८२ मा रु. २० लाख २५ हजार आय अनुमान गरिएकोमा रु. १८ लाख ६७ हजार (९२ प्रतिशत) आय प्राप्त भएको छ। उपर्युक्त विवरण अनुसार पालिकाको आन्तरिक आय घट्बढ रहेको देखिन्छ। पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र करदाताको विवरण अद्यावधिक गर्नुको साथै पालिका भित्रका सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारहरुलाई करको दायरामा ल्याई आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने तर्फ जोड दिनुपर्दछ।

१५.३ **व्यवसाय कर** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५८ मा पालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न व्यवसाय गर्ने व्यक्तिबाट व्यवसाय कर उठाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस वर्ष पालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण शुल्क वापत रु. ५०००।०० कर सङ्कलन गरेकोमा पालिकाको क्षेत्रभित्र रहेका व्यवसायीहरुको अभिलेख अध्यावधिक गरेको छैन। जसबाट पालिकाले सङ्कलन गरेको व्यवसाय कर यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था छैन। तसर्थ पालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र सञ्चालनमा रहेका सम्पूर्ण व्यवसायीको अद्यावधिक अभिलेख राखी करको दायराभित्र ल्याउनु पर्दछ।

१५.४ **सवारी कर** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६४ मा पालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रका सवारीमा तोकिए बमोजिम सवारी दर्ता तथा वार्षिक सवारी कर र आफ्नो क्षेत्रमा आउने सबै प्रकारको सवारीमा तोकिए बमोजिम सवारी कर उठाउने उल्लेख छ। सम्वन्धित निकायसँग समन्वय गरी हरेक वर्ष दर्ता हुने सवारीको अभिलेख राखि कर असूलीलाई प्रभावकारी बनाउने तर्फ सम्वन्धित निकायको ध्यान जानुपर्दछ।

१५.५ **विज्ञापन कर** - नेपालको संविधानको अनुसूची ९ को बुँदा नं. ४ मा विज्ञापन करको अधिकार क्षेत्र स्थानीय तहलाई तोकिएको छ। सुदूरपश्चिम प्रदेश आर्थिक ऐन, २०८१ को दफा ५ मा विज्ञापन कर लगाउन र उठाउन पाइने अधिकार स्थानीय तहलाई दिइएको छ। सामाजिक संजाल मार्फत हुने विज्ञापनलाई कानूनको दायरामा ल्याउन सकिएको देखिएन। पालिकाको आर्थिक ऐन, २०८१ मा होर्डिङ् वोर्ड ब्यानर तथा माईकिङ् मार्फत गरिने विज्ञापनलाई मात्र कर लगाउने व्याख्या गरिएको भए पनि यो वर्ष विज्ञापन कर असुल गरेको देखिएन। विद्युतीय प्लाटफर्म मार्फत गरिने विज्ञापनहरुलाई समेतलाई आर्थिक ऐनले समेटी उपयुक्त प्रणालीको विकास गरी करको दायरा फराकिलो बनाउनु पर्दछ।

१५.६ **कानुनको कार्यान्वयन** - अन्तर सरकारी वित्तव्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ३ मा स्थानीय तहले स्थानीय कानून बमोजिम अनुसूची - ३ मा उल्लिखित कर तथा तथा गैर कर लगाउन र उठाउन सक्ने व्यवस्था छ। साथै ऐनको अनुसूची - ३ मा स्थानीय तहले सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन शुल्क आदि कर संकलन गर्दा प्रदेशले तोकेको उल्लिखित कर समेत संकलन गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उल्लिखित कर अधिकारलाई कार्यान्वयनमा ल्याई कर संकलन गर्न सकेको देखिएन। प्रदेशले तोकेको दर सम्म असुल गर्ने राजस्व संकलन नीति कार्यान्वयनमा ल्याई स्थानीय कराधिकार फराकिलो बनाउन पालिकाको ध्यान दिनु पर्दछ।

१५.७ **रसिद नियन्त्रण खाता** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार स्थानीय तहले आन्तरिक आम्दानी प्राप्त गर्दा नगदी रसिद कट्टी गरी त्यसलाई दैनिक आम्दानी किताबमा प्रविष्ट गरी तोकिएको समयमा बैङ्क दाखिला गर्नुपर्दछ। सोही को दफा ७२(२) मा स्थानीय तहले आफ्नो कारोबारको लेखा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको सिफारिसमा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले एम्बुलेन्स प्रयोग वापत असुलीमा प्रयोग हुने रसिद गत विगतका बाँकी रसिद के कति आगामी

वर्षको लागि जिम्मेवारी सारेको छ सम्बन्धितलाई के कति रसिद पठाएको हो सो खुल्ने रसिद नियन्त्रण खाता राख्ने नगरेकोले राजश्व असुलीमा प्रयोग हुने रसिद उपर्युक्त ढङ्गबाट प्रयोग भएको छ भन्न सकिने आधार भएन। पालिकाले म.ले.प.फा.नं. ९०४ बमोजिम रसिदको प्रयोगलाई रसिद नियन्त्रण खाता राखी व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ। साथै राजश्व असूलीलाई स्वचालित प्रणाली मार्फत व्यवस्थापन सम्बन्धमा विशेष ध्यान पुर्‍याउनुपर्ने देखियो।

१५.८ **उपकरण परिचालनमा आम्दानी र खर्चको अवस्था** - पालिकामा रहेकोमा २ वटा एम्बुलेन्सको परिचालनबाट देखिएको व्यहोरा देहाय बमोजिम रहेका छन्।

सि.नं.	**सामानको विवरण**	**खर्च रु.**				**जम्मा आम्दानी रु.**
		इन्धन	**चालक/हेल्परको तलब भत्ता**	**मर्मत खर्च**	**जम्मा खर्च**	
१	एम्बुलेन्स २ वटा	४९५०००।०	३३६०५०।०	१७७०१२।०	१००८०६२।०	३३००००।०

पालिकाले एम्बुलेन्सको परिचालनबाट प्राप्त आम्दानी र खर्चको विश्लेषण गर्दा वर्ष भरी रु. ३ लाख ३० हजार आम्दानी भएकोमा १० लाख ८ हजार ६२ खर्च भएको देखिन्छ। एम्बुलेन्सको चालक, इन्धन र मर्मत समेतमा खर्च लेखेको अवस्थामा एम्बुलेन्सको उपयोग, परिचालनको लगसिट, लगानी र आय विश्लेषण गरी प्रयोग गरेको अवस्था देखिएन। एम्बुलेन्स सञ्चालनलाई व्यवस्थित र मितव्ययी बनाउनु पर्दछ।

१६ सेवा प्रवाहको स्थिति

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा ११ (२) मा पालिकाको काम कर्तव्य र अधिकारको व्यवस्था छ। पालिका तथा अन्तर्गतका ६ वडाहरुबाट यस बर्ष सम्पादित सेवा प्रवाहको स्थिति निम्नानुसार रहेको छ।

सि.नं.	विवरण	जम्मा
१	स्वीकृत घरनक्सा दर्ता पास	०
	पञ्जिकरणतर्फ	९७१
२	जन्मदर्ता	७६५
३	मृत्युदर्ता	५३
४	बसाईसराई दर्ता	६१
५	विवाह दर्ता	९१
६	सम्बन्धविच्छेद दर्ता	१
७	ग्राभेल सडक	३० कि.मि.

पालिकाबाट यो वर्ष नागरिकता सिफारिस, घरबाटो सिफारिस, जन्म तथा मृत्यु दर्ता, नाता प्रमाणित, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद, विवाह दर्ता तथा अन्य विषयहरु सिफारिस गरेको भएतापनि सोको संख्यात्मक विवरण खुल्नेगरी स्पष्ट अभिलेख प्राप्त हुँन सकेन। पालिकाले ऐन बमोजिम सोको अभिलेख व्यवस्थित गर्नु पर्दछ। पालिकाले वडा कार्यालयबाट सम्पादित सेवालाई सरल सहज र व्यवस्थित तुल्याउँदै सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनु पर्दछ।

१७ स्थानीय तथ्याङ्क, अभिलेख तथा स्रोत नक्साङ्कन

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ बमोजिम स्थानीयतहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभुत तथ्याङ्क सङ्कलन, अभिलेख र सोको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने तथा आफ्नो क्षेत्रभित्रको शैक्षिक, भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत अन्तर्गत खानी, जंगल तथा अन्य स्रोत, पूर्वाधार अन्तर्गत सडक, पुल, खानेपानी लगायतको अभिलेख तथा श्रोत नक्साङ्कनसहितको पालिकाको प्रोफाइल तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून र सोको मापदण्ड बनाएको तथा स्रोत नक्साङ्कन गरेको देखिएन।

स्थानीय तहका प्राथमिकीकरणका क्रियाकलापहरु सञ्चालनमा तथ्याङ्कले महत्वपूर्ण भुमिका खेल्ने हुँदा सोको सङ्कलन र अभिलेख राख्ने कार्य गर्नपर्दछ।

१८ **स्थानीय तह सस्थागत क्षमता स्वमूल्याकन LISA रिपोर्ट**

स्थानीय तहको कार्य प्रकृया र उपलव्धीहरुको बारेमा लेखाजोखा गरी सवल र दुर्वल पक्षहरुको पहिचान गरी शासकीय क्षमता, आर्थिक व्यवस्थापन, सेवा प्रवाह लगायत विभिन्न १० विषय क्षेत्रहरुमा आधारित सुचकहरुको मूल्याङ्कन गरी प्रतिस्पर्धात्मक सुधार गर्ने उद्देश्यले संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले निर्माण गरेको कार्यविधिको आधारमा स्थानीय तहहरुले आफ्नो संस्थागत क्षमता मूल्याङ्कन गर्ने गरिएको छ। यो वर्षको मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा यस पालिकाले पुर्णाङ्क १०० मा ८१.५ अंङ्क प्राप्त गरेको विवरण प्राप्त भएको छ। तसर्थ पालिकाले संस्थागत क्षमतामा सुधार ल्याउन विशेष ध्यान जानु जरुरी देखिन्छ।

१९ **कानून निर्माण र सञ्चालन स्थिति**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरुले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधिनमा रही नियम निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई कार्यान्वियनमा ल्याउन सक्ने व्यवस्था छ। जसअनुसार स्थानीय तह सञ्चालनको लागि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट नमूना कानूनहरु बनाई उपलब्ध गराएकोमा यस पालिकाले हालसम्म १७ वटा ऐन र १ वटा नियमावली २० वटा कानुन निर्माण गरी कार्यान्यिनमा ल्याएको छ। पालिकाले कानूनहरु निर्माण गरी सभा/कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरि उक्त कानूनहरु राजपत्रमा प्रकाशन गरी कार्यान्वियन गर्ने र नमुना कानून अनुसार सबै कानुन तर्जुमा गरी कार्यान्वियनमा ल्याउनु पर्दछ।

२० **न्यायिक समिति**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ४६ देखि ५३ सम्म न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र तथा न्याय सम्पादन प्रक्रियाको व्यवस्था गरेको छ। समितिमा परेको उजुरीमध्ये मेलमिलाप प्रकृतिका आधारमा विवाद दर्ता भएको ३ महिनाभित्र टुङ्गो लगाउने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार गतवर्ष कारबाही किनारा गरी टुङ्गो लगाउन विवाद बाँकी नरहेको यस वर्ष १६ वटा विवाद दर्ता भएकोमा ७ वटा फस्र्यौट भई ९ वटा विवाद फस्र्यौट हुँन बाँकी रहेको छ। न्याय सम्पादन प्रक्रियालाई ऐनले तोकेको म्यादभित्र फस्र्यौट वा कारबाही किनारा गरी टुङ्गो लगाउनुपर्दछ।

२१ **सार्वजनिक परीक्षण**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ वमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, दिगो र भरपर्दो वनाउन कार्यक्रमको सामाजिक परीक्षण अन्तर्गत सार्वजनिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस वर्ष पालिकाले सार्वजनिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गरेको छैन। तोकिए बमोजिम सार्वजनिक परीक्षण गरी पालिकाबाट हुने आर्थिक कारोबारमा जवाफदेहिता र पारदर्शिताको प्रवर्द्धन गर्नु पर्दछ।

२२ **पदाधिकारी सुविधा**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम व्ययको बजेट अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष पदाधिकारी सुविधाको वापत रू. ५६,५८,५००।०० खर्च गरेकोमा पालिकाको आन्तरिक आय रु. १८,६७,२३८।०० रहेको छ। आन्तरिक आयको तुलनामा करिब ३०३ प्रतिशत बढी खर्च पदाधिकारी सुविधामा भएको देखिन्छ। पालिकाले आफ्नो आन्तरिक आयको आकार र कर्मचारी तथा पदाधिकारी सुविधा बीचमा आवश्यक तादम्यता मिलाई चालु खर्चलाई व्यवस्थित बनाउनु पर्दछ।

२३ **आर्थिक सहायता**

पालिकाले स्पष्ट मापदण्ड र कार्यविधि तर्जुमा गरी तथा बजेट विनियोजन गरेर मात्र आर्थिक सहायता वितरण गर्नु पर्दछ। पालिकाले मापदण्ड र कार्यविधि तयार नगरी विभिन्न २७ जना विभिन्न व्यक्तिहरुलाई रु. ५,७०,१६०।०० आर्थिक सहायता वितरण गरेको छ। उक्त रकम पालिकाको कुल आन्तरिक आय रु. १८,६७,२३८।०० को ३०.५३ प्रतिशत हुन आउँछ। पालिकाले आफ्नो आन्तरिक

आय संकलनको अवस्थालाई समेत ध्यान दिई निश्चित विधि र मापदण्ड वेगर आर्थिक सहायता वितरण गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनु पर्दछ।

२४ **विविध तथा सभा संञ्चालन खर्च**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम व्ययको बजेट अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष विविधतर्फ (खाजा, खाना लगायत) रू.१४,७५,०००।०० र सभा सञ्चालनतर्फ रु. ३,९९,४००।०० गरी कुल रू.१८,७४,४००।०० खर्च गरेको छ। उक्त खर्च पालिकाको आन्तरिक आय रु. १८,६७,२३८।९ को १००.३८ प्रतिशत हुन आउँछ। यस प्रकारको खर्चमा आन्तरिक आयलाई समेत ध्यान दिई मितव्ययीरुपमा खर्च गर्ने व्यवस्था हुनु पर्दछ।

२५ **वडाको विविध खर्च**

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम व्ययको अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यसै गरी सोहि ऐनको दफा ७३ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता र औचित्य समेत कायम राख्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्ने व्यवस्था छ। यो वर्ष पालिका अन्तर्गतका ६ वडा कार्यालयमा रू. ६,५७,५५५।०० विविध खर्च भुक्तानी गरेको छ। विविध खर्च वडा कार्यालयहरुको खाना नास्ता, खाद्य समाग्री तथा अन्य सामानहरु खरिद गरेको बिल भरपाईको आधारमा खर्च लेखेको देखिन्छ। पालिकाले आफ्नो आन्तरिक आयको आकार र खाना खाजा जस्ता विविध प्रकृतिका खर्च बीच आवश्यक तादम्यता मिलाई चालु खर्चलाई व्यवस्थित र मापदण्डमा आधारित बनाई मितव्यायी बनाउनुपर्दछ।

२६ **इन्धन खर्च**

अर्थ मन्त्रालयबाट जारी कार्यसंचालन निर्देशिका, २०८१ मा प्रति कर्मचारी मासिक १० लिटर सम्म इन्धन उपलव्ध गर्न सकिने व्यवस्था छ। यस वर्ष इन्धनमा कार्यालय प्रयोजनमा रू. ११,३९,८८२।२६, पदाधिकारीको लागि रू. ७,२४,८०७।०० र इन्धन अन्य प्रयोजनको लागि रू. ६०,७००।०० गरी रू. १९,२५,३८९।०० खर्च भएको देखिन्छ। पदाधिकारी, कर्मचारी तथा सार्वजनिक निर्माणमा खपत भएको इन्धन उपयोगको विवरण खुल्ने अद्यावधिक अभिलेख समेत राखेको पाइएन। इन्धन खर्चलाई प्रयोग गर्ने व्यक्ति र सवारी साधन समेत खुल्ने गरी Public Asset Management System (PAMS) मा प्रविष्टि गरी इन्धन खर्चको अभिलेखाङ्कनलाई व्यवस्थित बनाउनुका साथै यस्ता खर्चमा मितव्ययीता अपनाउनु पर्दछ।

२७ **सवारी साधन मर्मत**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९६ मा मालसामान मर्मत गराउदा सार्वजनिक निकायले आफ्नै मर्मत केन्द्र वा वर्कसप भएको अवस्थामा आफ्नै मर्मत केन्द्र तथा वर्कसपबाट गराउनु पर्ने र नभएको अवस्थामा यस नियमावलीमा भएको व्यवस्था बमोजिम लागत अनुमान तयार गरी नियमावलीमा भएको प्रावधान अनुशरण गरी खरिद गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले सवारी साधन मर्मत गराउदा आफ्नो मर्मत केन्द्र नभएको अवस्थामा नियमावलीमा भएको व्यवस्था अनुरुप लागत अनुमान स्वीकृत गराई खुला र प्रतिस्पर्धात्मक मुल्यमा मर्मत सेवा खरिद गर्नु पर्नेमा १ चारपाङ्गे, २ एम्बुलेन्स, १२ मोटरसाइकल र १ वटा जेनेरेटर मर्मत वापत सोझै खरिद गरी रू. १८ लाख ६४ हजार ६८९ भुक्तानी गरेको छ। तसर्थ पालिकाले खरिदमा प्रतिस्पर्धा कायम हुने गरी मितव्यायि तरिकाले मर्मत खर्च गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

२८ **भ्रमण खर्च अभिलेख**

भ्रमण खर्च नियमावली, २०६४ को नियम २१ मा भ्रमणमा खटिने पदाधिकारी वा कर्मचारीले भ्रमण प्रारम्भ गरेपछि सम्वन्धित कार्यालयले भ्रमण आदेश नम्बर, भ्रमणमा खटिनेको नाम र दर्जा, खटिएको स्थान, मितिसमेत खुल्ने स्थान र बस, जिपको टिकटसमेत टाँस गरी अनुसूची ६ बमोजिमको ढाँचामा कार्यालय प्रमुखबाट प्रमाणित गरी भ्रमण अभिलेख राख्नुपर्ने र भ्रमणमा खटाउने पदाधिकारीले विश्वसनीय आधार र प्रमाण स्थापित हुने गरी आवश्यकता अनुसार आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको व्यवस्था समेत गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष अनुगमन, मूल्यांकन खर्च रू. २०,००,०००।०० र भ्रमण खर्च रू. ७,६७,४२५।०० गरी जम्मा रू. २७,६७,४२५।०० खर्च गरेकोमा भ्रमण अभिलेख खाता प्रमाणित, कोष प्रमाणित, बस वा माईक्रो बसको टिकट, र अनुगमन प्रतिवेदन

राखेको पाईएन। जसले गर्दा अनुगमन तथा भ्रमणको सहि सदुपयोग भएको छ भन्ने आधार रहेन। भ्रमण पश्चात अनिवार्य रुपमा कामको जिम्मेवारी र व्यहोरा खुलेको अनुगमन प्रतिवेदन राख्ने व्यवस्था समेत गरी नियमावलीको व्यवस्था पालना गरिनुपर्दछ।

२९ **विपद् व्यवस्थापन**

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७(१) मा गाउँकार्यपालिकाको अध्यक्ष वा नगरकार्यपालिकाको प्रमुखको अध्यक्षतामा स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति गठन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उक्त समिति गठन गरेको भए पनि उल्लेखित व्यवस्था बमोजिमका कार्यहरु गरेको देखिएन। ऐनमा उल्लेख भए बमोजिम समितिलाई सक्रिय बनाउनुपर्दछ।

३० **वार्षिक खरिद योजना/गुरुयोजना**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ ले सार्वजनिक निकायले तोकेको सीमाभन्दा बढी रकमको खरिद गर्दा तोकिए बमोजिमको खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यस्तै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ७ ले वार्षिक रु. १० करोडभन्दा बढीको खरिद गर्दा गुरुयोजना तयार गर्नुपर्ने नियम ८ ले वार्षिक रु. १० लाखभन्दा बढीको खरिद गर्दा वार्षिक खारिद योजना बनाउनुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले विभिन्न शीर्षक अन्तर्गत वार्षिक रु. ७,५५,४४,८५१.७६ पूँजीगत खर्च/खरिद निर्माण कार्य गरेको छ। पालिकाले आफ्नो खरिद नियमावली नबनाएको अवस्थामा उक्त ऐन, नियम बमोजिम वार्षिक खरिद योजना र गुरुयोजना नबनाई खरिद कार्य गरेको देखियो। अतः पालिकाले उक्त नियमावली बमोजिम खरिद योजना/गुरुयोजना बनाई व्यवस्थित र प्रभावकारी हुने गरी खरिद कार्य गर्नुपर्दछ।

३१ **सहकारी नियमन**

सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७३ अनुसार मासिक, चौमासिक, वार्षिक प्रतिवेदन बुझाउनु पर्ने र सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम २८(४), सहकारी संस्थाहरुको सुपरीवेक्षण, निरीक्षण तथा अनुगमन निर्देशिका, २०७८ को दफा ३ मा मासिक प्रतिवेदन प्रत्येक महिनाको ७ गते भित्र एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) दाखिला गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उपलव्ध गराएको विवरणअनुसार पालिका भित्र ६ वटा सहकारी संस्था रहेका छन्। पालिका भित्रका सहकारी संस्थाहरुले एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) बाट सहकारी संस्थाहरुले विवरण दाखिला गरेको पाइएन। त्यसैगरी पालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन समेत लेखापरीक्षणका क्रममा पेश भएन। जसले गर्दा सहकारीको सञ्चालन अवस्था बारे अध्ययन गर्न सकिएन। तसर्थ ऐन, नियमावली र निर्देशिका अनुसार प्रणालीमा विवरण दाखिला गर्न लगाई सोको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्दछ।

३२ **प्रशासकीय संगठन र जनशक्ति व्यवस्थापन**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ बमोजिम स्थानीय तहको कार्यबोझ, राजस्व क्षमता, खर्चको आकार र स्थानीय आवश्यकता समेतलाई ध्यानमा राखी कर्मचारी समायोजन भएपछि मात्र संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा स्थानीय तहमा संगठन संरचना कायम हुने व्यवस्था छ। पालिकामा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित ३१ दरबन्दी स्वीकृत रहेकोमा लेखापरीक्षण अवधि सम्म ५ जना स्थायी र २५ जना करार मार्फत पदपूर्ती भएको देखिन्छ। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार कार्य व्यवस्थापनका दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिएका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतको पद रिक्त रहेको छ। रिक्त पद यथाशक्य छिटो पूर्ति गरी सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

३३ **कर्मचारी व्यवस्था**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ (८) मा नगर प्रहरी, सवारी चालक, सयस, बगैंचे, प्लम्बर लगायतका पद तथा सेवामा बाहेक करारमा नियुक्त गर्न नहुने व्यवस्था छ। पालिकाले उल्लेखित पदहरुमा बाहेक प्राविधिक सहायक ८ जना कर्मचारीहरु करारमा नियुक्त गरी वार्षिक तलव भत्ता वापत रू. २५,२४,०००।०० भुक्तानी गरेको छ। यसरी दरबन्दी भन्दा बढी कर्मचारी नियुक्त गरी तलब भत्ता भुक्तानी दिने कार्य नियमसम्मत देखिएन। पालिकाले ऐनमा भएको व्यवस्था पालना गर्नुपर्दछ। रु.

अनियमित भएको	२५,२४,०००

३४ **कन्टिन्जेन्सी खर्च**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को अनुसूची १ मा वर्क चार्ज स्टाफ खर्च, सानातिना अन्य खर्च तथा फिजिकल कन्टिन्जेन्सी खर्च गर्ने सन्दर्भमा सम्बन्धित मन्त्रालय वा केन्द्रीय निकायबाट कार्यविधि स्वीकृत गराई खर्च गर्नु पर्दछ। पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार पालिकाले यो वर्ष कन्टिन्जेन्सी वापत निम्नानुसार रू. ११ लाख ९१ हजार ९३७ खर्च खर्च गरेको छ। कन्टिन्जेन्सी खर्चलाई व्यवस्थित र मितव्यायी बनाउन आवश्यक कार्यविधि तयार गरी लागु गर्नुपर्दछ।

क्र.स.	कन्टिन्जेन्सीको विवरण	खर्च रकम
१	ज्याला	१०५०००।०
२	मर्मत	३४४२५।०
३	मसलन्द	८२२९०।०
४	निर्माण खर्च	६००००।०
५	सूचना प्रकाशन	६२२५१२।०
६	अन्य	२८३७१०।०
	जम्मा	११९१९३७।०

३५ प्राविधिक बिल र कार्य सम्पन्न

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३(१) मा खरिद सम्झौता अनुसार सार्वजनिक निकायले रनिङ बिल वा अन्य कुनै बिल बिजकको भुक्तानी गर्दा प्राविधिक नापजाँच गरी नापी कितावमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनको आधारमा भुक्तानी गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। उपभोक्ता समितिहरुबाट सञ्चालित योजनाको ठेक्का बिलहरुमा लागत अनुमान र वास्तविक कामको मूल्याङ्कनमा बरावर परिमाण र रकम उल्लेख भएको देखिन्छ। लागत अनुमान बरावर नै मूल्याङ्कन भएको देखिएकाले वास्तविक काम कति भएको हो भन्ने सम्बन्धमा आश्वस्त हुन सक्ने अवस्था देखिएन। प्राविधिकले पेश गर्ने कार्य सम्पन्न प्रतिवेदनमा कार्य सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति र कार्य सम्पन्न भएको मिति लगायतका इन्जिनियरिङ नर्म्स अनुसार बिलमा खुलाउनुपर्ने तथ्याङ्क उल्लेख गरेको पाईएन। यसले गर्दा कुन काम कहिले सम्पन्न गर्नुपर्ने र तोकिएको अवधिमा सम्पन्न भए/नभएको विषयमा एकिन हुन नसकिएको हुँदा प्राविधिकले इन्जिनियरिङ नर्म्स अनुसारको उपभोक्ता समितिको बिल बनाउँदा नापजाँचलाई वास्तविक कार्यसम्पादनमा आधारित बनाउनुपर्दछ।

३६ पारिश्रमिक कर

बासीन्दा प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८७ को उपदफा १ को अनुसूचि १ बमोजिमको दरले कर कट्टी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले गो.भौ.नं. ५१८/२०८२।०३।१८ बाट न्यायिक समिति वैठक भत्ता वितरण गर्नका लागि नरहरी विष्टलाई पेश्की उपलब्ध गराइएकोमा पेश्की फर्स्यौट गर्दा पारिश्रमिक कर कट्टी दाखिलाको प्रमाण पेश नभएकोले प्रमाण पेश गर्नुपर्ने अन्यथा सम्बन्धितबाट असुल गरी दाखिला गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	११,४००

३७ उपचार खर्च

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ दफा ७३(६) मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।पालिकाले यस बर्ष विभिन्न व्यक्तिहरुको औषधी उपचार सहायतमा खर्चमा रु. २ लाख ७६ खर्च गरेको छ।पालिकाले यस सम्बन्धमा खर्च लेख्दा सम्बन्धितको निवेदन र खर्चका बिल भर्पाइ संलग्न राखी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको तोक आदेशमा उपचार खर्च भुक्तानी दिएको छ। पालिकाले कार्यविधि तथा आन्तरिक आयको क्षमताको आधारमा उपचार सहायतालाई व्यवस्थित गर्नुपर्दछ।

३८ उद्धार राहत तथा पुनस्थार्पना

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ दफा ७३(६) मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष राहत, उद्धार तथा

पुर्नःस्थापनामा रु. ६,६७,५५१।०० खर्च लेखेको छ। पालिकाले यस किसिमका खर्च गर्दा कार्यविधि बनाई वास्तविक राहत तथा पुर्नस्थापनामा सहयोग पुग्ने गरी परिवार तथा व्यक्तिहरुको छनौट तथा प्रकोप तथा क्षतिको वैज्ञानिक मापन गरी गर्नुपर्नेमा वडाको सिफारिस, प्रहरी मुचुल्का तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको तोक आदेशमा खर्च लेखेको छ। यसरी राहत वितरण गरिएको केहि नमुना छनौट गरी परीक्षण गर्दा घर मर्मत लगायतका काम समेत डोरहाजिरी फारामको आधारमा भुक्तानी दिएको छ। यस किसिमका मर्मत कार्यको लागत अनुमान बनाई प्राविधिक नाँपजाँचका तथा यथार्थ कार्यसम्पन्नको आधारमा भुक्तानी दिनुपर्दछ। साथै पालिकाले उद्धार, राहत तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रमलाई कार्यविधि तथा मापदण्डको निर्माण गरी विश्वसनिय, यथार्थपरक र प्रभावकारी बनाउनु पर्दछ।

३९ **बैठक भत्ता**

नेपाल सरकारको कार्य सञ्चालन निर्देशिका, २०८१ को परिच्छेद ७ दफा ४५ बमोजिम सार्बजनिक निकायमा बैठक भत्ता प्रदान गर्नको लागि बैठक कार्यालय समय अघि वा पछि सम्पन्न भएको, एउटै निकाय र अन्तर्गतका पदाधिकारी/कर्मचारी भन्दा बाहिरका पदाधिकारी/ कर्मचारी बस्ने बैठकमा र कानुन अनुसार गठन भएका समितिहरुको बैठकका लागि मात्र भत्ता प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था छ। नमुना परीक्षण गर्दा पालिकाले कर्मचारी छनौट तथा पदपूर्ति समितिको बैठक वापत एउटै निकायका पदाधिकारी/कर्मचारीसहभागी तथा कार्यालय समयमा बसेको बैठकको भत्ता भुक्तानी गरेको रकम सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्ने रू.

क्र.स.	**कर्मचारीको नाम**	**बैठक संख्या**	**दर**	**भुक्तानी रकम (कर बाहेक)**
१	गोरख बहादुर सिंह	२	१०००	१७००
२	रविन्द्र बहादुर शाही	८	१०००	६८००
३	राजेन्द्र प्रसाद जोशी	१०	१०००	८५००
४	जय बहादुर साँउद	४	१०००	३४००
५	राजन शाही	४	१०००	३४००
६	चन्द्र बहादुर विष्ट	२	१०००	१७००
जम्मा				**२५,५००**

असुल गर्नुपर्ने	२५,५००

४० **पान विलमा कारोबार**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १९ मा सार्वजनिक निकायले बीस हजार रुपैयाँ भन्दा बढी रकमको मालसामान खरिद गर्दा वा निर्माण कार्य गराउँदा आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट स्थायी लेखा नम्बर र मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गरेका व्यक्ति, फर्म, संस्था वा कम्पनीबाट मात्र खरिद गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। नमुना परीक्षणको क्रममा पालिकाले विभिन्न प्रयोजनमा देहायका फर्म/सप्लायर्सबाट पान बीलमा बीस हजार भन्दा बढीको कारोबार गरी भुक्तानी गरेको छ। पालिकाले नियमावलीको व्यवस्था बमोजिम २० हजार रुपैयाँ भन्दा बढीको कारोबार मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गरेका व्यक्ति, फर्म, संस्था वा कम्पनीबाट मात्र खरिद गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

क्र.स.	**गो.भौ.नं./ मिति**	**सप्लायर्स/फर्म**	**भुक्तानी रकम**	**कैफियत**
१	१४, २०८१/०६/१४	सन्देश होटल एण्ड लज	९९,६७५	विविध खर्च
२	१६,२०८१/०६/१५	शाही ग्यारेज एण्ड अटो पार्टस	८७,३००	सवारी साधन मर्मत
३	६३,२०८१/०८/१९	शाही ग्यारेज एण्ड अटो पार्टस	२,२२,६२०	इन्धन खरिद
४	२६९,२०८२/२/२०	सिर्जना किराना पसल	१,४९,३००	विविध खर्च

४१ **सहकर्मी समाज**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९९ मा कामको आवश्यकता, किसिम, समयावधि, गुणस्तर, जनशक्ती, कार्य सञ्चालन विधि सहितको कार्य क्षेत्रगत शर्त तयार गरी मौजुदा सुचिमा रहेका गैर सरकारी संस्थाबाट रु. १० लाख रुपैयाँसम्मको काम गराउनका लागि कम्तिमा १५ दिनको सूचना प्रकाशन गरी सम्भव भए सम्म ६ वटा र कम्तिमा ३ वटा सँग आर्थिक प्रस्ताव माग गरी प्रस्तावनाका आधारमा गैर सरकारी संस्था छनौट गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्ने व्यवस्था छ र १० लाख भन्दा माथीको लागत अनुमान भएको काम गराउनका लागि नियम ७० बमोजिम खुल्ला रुपमा आशयपत्र माग गरी परामर्श सेवा खरिदको प्रक्रिया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ भन्ने व्यवस्था छ। त्यसैगरी आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(३) मा कार्यालयले सरकारी रकम खर्च गर्दा अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट स्वीकृति गराई खर्च गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले टोल विकास संस्था सवलीकरण कार्यक्रम गर्न नियमावलीमा भएको व्यवस्था पालना नगरी श्री सहकर्मी समाज नेपाल, सुर्खेतको एकमात्र प्रस्तावनाका आधारमा २०८१।०६।१५ मा उक्त संस्थासँग रु. ३० लाखको सम्झौता नविकरण गरेको देखियो। उक्त सम्झौता आर्थिक अख्तियारी प्राप्त भएको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतद्वारा नभई गाउँपालिका अध्यक्ष स्वयंले स्वीकृत गरेको पाइयो। पालिका तथा वडा कार्यालयहरुबाट संचालन गर्न सकिने काम लागत साझेदारी समेत नगरी वाह्य संस्थासँग सम्झौता गरी खर्च गर्नु उपयुक्त देखिएन्। पालिकाले यस बर्ष उक्त संस्थासँगको सम्झौताका आधारमा सामुदायिक प्रशिक्षकहरुको पारिश्रमिक, टोलि बैठक भत्ता, सञ्चार लगायतका खर्चमा रु. २३ लाख ९३ हजार खर्च लेखेको छ। सम्झौतामा पालिकाबाट नियमित अनुगमनका साथै आवश्यकता अनुसार आवधिक रुपमा अर्धवार्षिक/ बार्षिक रुपमा उच्चस्तरीय अनुगमन समेत गरिनेछ भन्ने उल्लेख भएकोमा अनुगमन प्रतिवेदन पेश गरिएको पाइएन्। सम्झौताको मुख्य उद्देश्य टोल विकास संस्था निर्माण, सवलीकरण, संस्थागत क्षमता विकास र परिचालन गर्ने रहेको भएतापनि कति टोल बिकास संस्था गठन र परिचालन भए र त्यसबाट सुशासन सबलीकरण कार्यक्रमका के-कस्तो प्रभाब पर्यो विवरण संलग्न छैन। टोल बिकास भन्दा संस्थाको संचालनमा प्रक्रियामा पालिकाको रकम खर्च भएको देखियो। साझेदारी वापतको रकम संस्थाले खर्च गरे नगरेको विवरण संलग्न छैन।यस्ता संस्थाबाट कार्य गराउँदा दर्ता प्रमाणपत्र कागजात लिई आवश्यकता अनुसार विल भरपाई र लेखापरीक्षण प्रतिवेदनसमेत लिई र सकेसम्म प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट काम गराउने व्यवस्था हुनुपर्दछ। यसरी पालिकाले सार्वजनिक कोष सदुपयोगको सुनिश्चित नगरी गरेको भुक्तानी नियमसम्मत नदेखिएको रू.

अनियमित भएको	२३,९३,०००

४२ **राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ दफा ७३(६) मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।पालिकाले यस बर्ष राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगितामा ११ लाख खर्च गरेको छ। यस सम्बन्धी खर्च सम्बद्ध फाँटवारी परीक्षण गर्दा अधिकांस खाजा, खाना तथा होटल वास, खेलकुद पोशाक तथा खेल सामाग्री, गाडी भाडा वापतको विल भरपाई, कर्मचारी दैनिक भ्रमण भत्ता लगायतका खर्चको विल भरपाई संलग्न रहेको पाईयो। खरिद गरिएका खेल सामाग्रीको र गाडी भाडाको दरमा एकरुपता देखिदैन। खर्चको लागत अनुमान, कार्यक्रमको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेमा सो पेश गरेको छैन। पालिकाले यस प्रकारका कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा निर्धारित खर्च मापदण्डको आधारमा प्रस्तावना तथा लागत अनुमान स्वीकृत गरी खर्चमा मितव्ययितामा कायम गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

४३ **पशुपंक्षीको औषधि खरिद**

पालिकाकालाई आवश्यक पर्ने पशु औषधि खरिद गर्नुपूर्व तालुक निकायबाट प्राप्त हुने परिमाण यकिन गरी तथा वार्षिक आवश्यकताको विवरण तयार गरी आपूर्ति तथा वितरणको व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।आपूर्ति हुने औषधी वा अन्य सामानमा उत्पादन मिति, म्याद सकिने मिति, ब्याच नं, उत्पादक कम्पनीको नाम र नि:शुल्क वितरण लगायतका विवरण उल्लेख रहेको हुनुपर्दछ। पालिकाले यस वर्ष गो.भौ.नं. २००/२०८१।१२।०५ बाट रू. ४ लाख ८० हजार को पशुपंक्षिको औषधी खरिद गरेको देखिन्छ। आपूर्तिकर्ताबाट औषधी वा अन्य सामानको Manufacture Date, Expiry Date, Batch no, Manufacture Company को नाम र सरकारबाट निःशुल्क वितरणको लागि भनि वाक्यांश उल्लेख गर्नु पर्नेमा सो गरेको पाइएन। पालिकाले खरिद गरेका पशुपंक्षी औषधि भण्डार दाखिला गर्नुभन्दा पहिले अनिवार्य रुपमा Inspection गरी Inspection report बनाउनुपर्नेमा सो नगरी भण्डार दाखिला गरेको पाइयो। अतः पालिकाले खरिद गरेको पशुपंक्षी औषधीको म्याद चेक जाँच गरी भण्डारण एवं दाखिला गरी वितरणको व्यवस्था गर्नुपर्दछ। साथै पालिकाले पशुपंक्षी औषधी खरिद, उपयोग र मौज्दातको अवस्था यकिन गरी खरिदलाई व्यवस्थित बनाउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

४४ **अनुत्पादक खर्च**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले उपयोगिता सिर्जना हुने गरी अधिकतम प्रतिफल दिने कार्यक्रम छनौट गरी कार्यान्वियन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस बर्ष मेला व्यवस्थापन, नारी दिवस, पिलुचौर शिवरात्री मेला व्यवस्थापन जस्ता कार्यक्रममा रु. ६ लाख ३१ हजार खर्च लेखेको छ। यस्ता अनुत्पादक खर्चलाई कटौती गर्दै खर्च नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

४५ **बाजा तथा दौरा संरक्षण**

सार्वजनिक खरिद नियमावली,२०६४ नियम ८५(४) मा सार्वजनिक निकायले एक लाख रूपैँया भन्दा बढी रकमको सोझै खरिद गर्दा मौजुदा सूचीमा रहेका कम्तिमा तीनवटा आपूर्तिकर्ता, निर्माण व्यवसायी, परामर्शदाता वा सेवाप्रदायक बाट लिखित रुपमा दरभाउपत्र वा प्रस्ताव माग गरी खरिद गर्नुपर्नेछ भन्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस बर्ष पालिका भित्रका परम्परागत बाजा संरक्षण गर्ने उद्देश्यले ९१ जना साँस्कृतिक कर्मीहरुलाई एक सेट दौरा सुरुवाल, फेटा, इस्टकोट वितरण गरी प्रति सेट रु. ९९४० को दरले जम्मा रु. ९,०४,५४०।० खर्च लेखेको छ। यस्तो खरिद लागत अनुमान तयार गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ अनुसार कम्तिमा ३ वटा फर्मसँग दररेट माग गरी गर्नुपर्नेमा बिना नर्म्स प्राविधिक नाप जाँचका आधारमा तयार पारेको छ। खरिदका लागि दररेट माग गर्दा मुल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएका फर्म वाट माग गर्नुपर्नेमा पानमा दर्ता भएका ३ वटा फर्मसँग दररेट माग गरि सबैभन्दा कम दररेट पेश गर्ने श्री एग्रिम सिलाई कटाई सेन्टर सँग सम्झौता गरि खरिद गरेको छ। पालिकाले यस्ता खालका खरिद गर्दा निश्चित मापदण्ड तथा नियमको पालना गर्नुका साथै अनुत्पादक खर्चमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

४६ **बढी भुक्तानी**

नेपाल सरकारको कार्य सञ्चालन निर्देशिका, २०८१ परिच्छेद ७ दफा ५४ को अनुसूची ११ मा गाँउपालिका स्तरीय तालिममा प्रशिक्षण गरेवापत बाह्य प्रशिक्षकलाई प्रतिसेसन कक्षा सञ्चालन वापत रु. ६०० र कार्यपत्र वापत रु. ७०० गरी जम्मा रु. १३०० भुक्तानी दिन सकिने व्यवस्था छ। गो.भौ.नं. ५३८/ २०८२।०३।२३ बाट पालिकाले स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणको तालिममा शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ डोटीका प्रमुख श्री भीमप्रसाद पनेरुलाई प्रति सेसनको प्रशिक्षण र कार्यपत्र बापत रु. १३०० का दरले भुक्तानी दिनुपर्नेमा रु. ४००० को दरले भुक्तानी दिएकोले बढी भुक्तानी भएको रकम सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	३७,७२०

४७ **शीर्षक फरकपारी खर्च**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ मा सरकारी रकम खर्च गर्दा बजेट तथा कार्यक्रमको सीमा भित्र रही खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यसै गरी अर्थ मन्त्रालयको एकिकृत आर्थिक संकेत वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ अनुसार बजेट खर्च लेख्दा तोकिएको शीर्षकबाट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले देहाय बमोजिम शीर्षक फरक पारी खर्च गरेको देखिन्छ। जसबाट बजेट खर्चमा अनुशासन कायम हुन सक्दैन। अत: शीर्षक फरक पारी गरिएको खर्च नियमित नदेखिएको रु.

गो.भौ.नं./मिति	बजेट खर्च शीर्षक	खर्च लेखेको शीर्षक	रकम
६४/२०८१।०८।१९	इन्धन पदाधिकारी	सवारी साधन मर्मत खर्च	१,०१,०६७

अनियमित भएको	१,०१,०६७

४८ **अपाङ्ग भत्ता**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ दफा ७३(६) मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम पालिकाले ६५ बर्ष देखि ६८ बर्ष सम्मका जेष्ठ नागरिक र ग र घ बर्षका अपांगलाई मासिक रुपमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्रदान गर्ने गरेको छ। पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार ग वर्गका अपांङ्ग लाई रू. ५०० र घ वर्गका अपांगलाई रू. ४०० को दरले मासिक भत्ता वितरण गर्ने गरिएको छ। पालिकाले यस बर्ष ८७ जना नागरिकहरुलाई राजस्व बाँडफाँड स्रोतबाट रू. ७ लाख ९९ हजार खर्च गरेको देखिन्छ। पालिकाले लाभान्वितहरुको विवरण अध्यावधिक नगरेकोले लाभग्राहीहरु सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको मापदण्ड भित्र पर्ने

नपर्ने सम्बन्धमा यकिन गर्न सकिएन। पालिकाले लाभग्राहीहरुको विवरण अध्यावधिक गर्ने, लाभग्राहीको नामावली वेवसाइटमा प्रकाशन गर्नुको साथै भत्ता भुक्तानी गर्दा बैक प्रणाली मार्फत भुक्तानी दिने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

४९ **पारिश्रमिक कर**

आयकर ऐन २०५८ को दफा ४ बमोजिम अनुसूचि १(१) अनुसार वार्षिक आयमा कर गणना गर्दा एकलको हकमा रु. ५ लाख सम्म १%, ५ देखि ७ लाख सम्म १०%, ७ देखि १० लाखसम्म २०%, १० देखि २० लाख सम्मको करयोग्य आयमा ३०%, २० देखि ५० लाख सम्मको करयोग्य आयमा ३६ % र ५० लाख भन्दा जतिसुकै करयोग्य आय भएमा ३९ % कर लाग्ने व्यवस्था छ। पालिकाले निम्न कर्मचारीको करयोग्य आयमा घटी कट्टी गरेकोले घटी कर रकम सम्बन्धितबाट असुल हुनुपर्ने रू.

क्र. स.	**कर्मचारीको नाम**	**वार्षिक कर योग्य आय**	**सा. सु. कर**	**पारिश्रमिक कर**	**जम्मा कर कट्टी हुनुपर्ने**	**कट्टी गरिएको**	**थप कट्टी गरिनु पर्ने कर**
१.	राजन शाही (सूचना अधिकृत)	६६९६७७	५०००	१६९६८	**२१९६८**	१५४५१	**६५१७**
जम्मा			५०००	१६९६८	**२१९६८**	१५४५१	**६५१७**
						असुल गर्नुपर्ने	६,५१७

५० **सामाजिक सुरक्षा तर्फ**

५०.१ **सामाजिक सुरक्षा भत्ता -** पालिका अन्तर्गतका जम्मा ६ वडाहरुमा त्रैमासिकमा रूपमा जम्मा रकम रू. ५ करोड २१ लाख ७९ हजार ६२३ सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण भएको छ।

वडामा भएको खर्च	प्रथम त्रैमासिक	दोस्रो त्रैमासिक	तेस्रो त्रैमासिक	चौथो त्रैमासिक	जम्मा खर्च
वडा नं १	२४१३०३७	२४१९६८९	२३७८९२१	२४१२४३१	९६२४०७८
वडा नं २	२०४२४२०	२०४६८२९	२०५४६२९	२०७६५५६	८२२०४३४
वडा नं ३	१३६४६२६	१३४९३११	१३६८६६८	१३९९१३६	५४८१७४१
वडा नं ४	२३२८९८१	२३५७३२६	२३६९५९५	२४०५९९४	९४६१८९६
वडा नं ५	१८७२०८४	१८९४४४८	१८८६७३१	१९०२६१६	७५५५८७९
वडा नं ६	२८९८५११	२९३१५२८	२९७५६१२	३०२९९४४	११८३५५९५
जम्मा	१२९१९६५९	१२९९९१३१	१३०३४१५६	१३२२६६७७	५,२१,७९,६२३

५०.२ **वर्गगत सामाजिक सुरक्षा विवरण -** पालिकाले यस वर्ष सामाजिक सुरक्षा भत्ता बापत हिमालय बैंक लि. बाट रू ५ करोड २१ लाख ७९ हजार ६२३ वितरण गरेको विवरण उपलब्ध गराएकोमा वर्गगत लाभग्राहिको संख्यात्मक विवरण निम्नानुसार छ।

सामाजिक सुरक्षा भत्तापाउने समुह	त्रैमासिक लाभग्राही सङ्ख्या			
	प्रथम	दोस्रो	तेस्रो	चौथो
अन्य जेष्ठ नागरिक भत्ता	६१३	६१३	६२४	६४४
जेष्ठ नागरिक भत्ता (दलित)	१६३	१६६	१६६	१६३
जेष्ठ नागरिक एकल महिला	४३	४३	४२	३८
विधवा	१२५	१२८	१२९	१३१
पूर्ण अपाङ्गता भत्ता	२०	२०	२०	२१
अति अशक्त अपाङ्गता भत्ता	४८	४८	४७	५०
क्षेत्र तोकिएका बालबालिका	८९०	९१२	८९८	८८५
दलित बालबालिका	६८२	६८८	६७२	६६१
जम्मा	२५८४	२६१८	२५९८	२५९३

५०.३ **लाभग्राहिको अभिलेख अद्यावधिक** - सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को दफा २६ को उपदफा ३ बमोजिम एक आर्थिक वर्षमा एकपटक पनि रकम नझिकेका लाभग्राहीको विवरण सेवा प्रदायक बैंकबाट अनुसूची -११ बमोजिमको ढाँचामा प्राप्त गरी त्यस्ता लाभग्राहीको मृत्यु भएको वा कुनै कारणले भत्ता प्राप्त गर्न योग्य नभएको सम्बन्धमा स्थानीय तहले आवश्यक यकिन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेकोमा पालिकाले सो गरेको देखिएन। पालिकाले कार्यविधिको अनुसूची -११ बमोजिमको ढाँचामा विवरण माग गरी अद्यावधिक गर्नपर्दछ।

५१ शिक्षा तथा विद्यालय अनुदान व्यवस्थापन

५१.१ **अनुगमन नियमन व्यवस्था** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ अनुसार माध्यामिक तहसम्मका विद्यालय संचालन तथा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक नीति निर्माण, अनुगमन मुल्यांकन तथा नियमन सम्बन्धि कार्य सम्बन्धित पालिकाले गर्ने व्यवस्था भएकोमा पालिकाले विद्यालय अनुगमन मापदण्ड तयार गरेको छैन। विद्यालय अनुगमन कार्यका साथै शिक्षण सिकाई कार्य प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्न मापदण्ड तयार गरी विद्यालय अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

५१.२ **IEMIS अद्यावधिक** - शिक्षा तथा मावन स्रोत विकास केन्द्रद्धारा जारी कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधि, २०८१/८२ को बुँदा नं. ५ मा स्थानीय तहका लागि निर्धारण हुने अनुदान विद्यालयबाट गरिने शैक्षिक तथ्याङ्क शैक्षि व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (EMIS) मा आधारित हुने र विद्यालयले तथ्याङ्क नभरेका/अद्यावधिक नगरेका कारणबाट स्थानिय तहले पाउने अनुदानमा फरक पर्न जाने भएकाले आफ्नो मातहतका सबै सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयलाई EMIS अनिवार्य रूपले अद्यावधिक गर्न लगाउने र स्थानीय तहले विद्यालयबाट अद्यावधिक गरिएको शैक्षिक शत्र २०८१ को तथ्याङ्कको सत्यापन गर्ने र सत्यापन भएको तथ्याङ्कका आधारमा अनुदान निकासा दिनुपर्ने उल्लेख छ। पालिका भित्र रहेका अधिकांश विद्यालयको IEMIS विवरण अद्यावधिक रहेको देखिएन। यसरी विद्यार्थीको संख्यात्मक विवरण अद्यावधिक राख्न तयार गरीएको प्रणालीमा विवरण अद्यावधिक गराई सोही बमोजिम निकासा गर्ने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

५१.३ **अनुदानको अनुगमन** - शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र द्वारा जारी कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधि, २०८१।८२ मा भएको व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहले अनुदान प्राप्त विद्यालयले निर्धारित मापदण्ड र प्रक्रीया अनुरुप गरे नगरेको नियमित रुपमा अनुगमन गरी सोको एक प्रति प्रतिवेदन शिक्षा तथा मावन स्रोत विकास केन्द्रमा पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिका अन्तर्गतका विद्यालयहरुलाई

यो वर्ष शिक्षक तलब रु. ३,५६,६४,२८४।००, प्रारम्भिक वाल विकास र विद्यालय कर्मचारी अनुदान रु. ४६,८७,६२१।००, प्रति विद्यार्थी लागत रु. ८,२६,९४५।००, पाठ्यपुस्तक अनुदान रु. १५,७७,५१८।००, छात्रवृत्ति रु. ९,१९,०००।००, अङ्ग्रेजी गणित विज्ञान शिक्षक तलब रु. ३१,६८,१५७।००, विद्यालय संचालन तथा व्यवस्थापन रु. १०,४५,०००।००, दिवा खाजा ढुवानि खर्च रु. ३,९८,०३७।००, र शैक्षिक गुणस्तर सुदृढिकरण एवम् कार्यसम्पादनमा रु. ५,००,०००।००, सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरुलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड ब्यवस्थापन रु. ८,१७,२६६।००, विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकालाई भर्ना तथा सिकाई निरन्तरता रु. ३,२२,०००।००, सामुदायिक सिकाई केन्द्रलाई अनुदान रु. ५,३७,८५०।००, शैक्षिक सुशासनका लागि सस्थागत क्षमता विकास, विद्यार्थी परीक्षण मुल्याङ्कन, शिक्षक मेन्टरिङ तथा विद्यालय सुपरिवेक्षण रु. ३,७७,७५२।००, परम्परागत विद्यालयलाई अनुदान रु. १०,००,०००।००, विपद्का समयमा सिकाइ निरन्तरताका लागि सिकाई आपुरण तथा द्रुत सिकाइ योजना (ReAL) कार्यान्वियन रु. ७,९८,१४५।०० गरी कूल रू. ५,२६,३९,५७५।०० अनुदान निकासा गरेकोमा उल्लिखित व्यवस्था अनुसार नियमित अनुगमन गर्ने तथा प्रतिवेदन दिने गरेको देखिएन। कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधिमा उल्लिखित व्यवस्था अनुसार नियमित अनुगमन हुनुपर्दछ।

५१.४ **शिक्षक दरवन्दी र पदपूर्ति** - स्थानीय तह अन्तर्गत रहेका सामुदायिक विद्यालयहरुमा दरबन्दी अनुसार शिक्षकको पदपूर्ति भई नियमित पठनपाठनको व्यवस्था हुनुपर्दछ। पालिका अन्तर्गतका २५ सामुदायिक विद्यालयमा अङ्ग्रेजी, गणित, विज्ञान अनुदान शिक्षक सहित ११० शिक्षक दरवन्दी रहेकोमा पालिका अनुदान सहित १५२ शिक्षकको पदपूर्ति रहेको छ। शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम ७७ को उपनियम (१) मा सामुदायिक विद्यालयको प्रत्येक कक्षामा सामान्यतया उपत्यका तथा तराई, पहाडी र हिमाली क्षेत्रमा क्रमश: ५०, ४५ र ४० विद्यार्थी हुनुपर्ने व्यवस्था छ। सोही नियमावलीको नियम १२(क) मा अधिकांश कक्षामा नियम ७७ बमोजिमको विद्यार्थी संख्या नभएकोमा विद्यालय गाभ्न सक्ने व्यवस्था छ। पालिकाका स्थित १९ सामुदायिक विद्यालयमा ECD बाहेकका २४९८ विद्यार्थी अध्ययनरत रहेका छन। पालिकाले न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालय अन्य विद्यालयमा गाभ्ने वा अन्य प्रकृया संचालन गरी शिक्षक विद्यार्थीको अनुपात मिलाउनु पर्दछ।

सि.नं.	विद्यालयको नाम	शिक्षक दरबन्दी				पदपुर्ती						विद्यार्थी संख्या	अनुपात
		स्थायी	राहत	करार	जम्मा	स्थायी	राहत	करार	अनुदान	गापा	जम्मा		
१	श्री सरस्वती मावि	७	१	०	८	७	१	०	२	३	१३	४५६	३५:१
२	श्री कैलाश मावि	११	१	०	१२	१०	१	१	१	३	१६	५७१	३६:१
३	श्री देवलकोट मावि	६	३	०	९	५	३	१	०	२	११	३६७	३३:१
४	श्री महादेव मावि	२	३	०	५	२	३	०	१	२	८	१४०	१८:१
५	श्री वाल विकास मावि	३	२	०	५	३	२	०	०	१	६	१७२	२९:१
६	श्री बैदिक सनातन गूरुकुल	०	०	०	०	०	०	०	०	२	२	३०	१५:१
७	श्री मालिका आवि नाराकोट	०	३	०	३	०	३	०	१	२	६	१६२	२७:१
८	श्री भवानी आवि	१	२	०	३	१	२	०	०	१	४	५४	१४:१
९	श्री विरुवा आवि	२	०	०	२	२	०	०	०	२	४	८४	२१:१
१०	श्री धवलपुरा आवि	१	१	०	२	१	१	०	०	२	४	५१	१३:१
११	श्री वालकल्याण आवि थारीकाडाँ	२	१	०	३	२	१	०	०	१	४	६२	१६:१
१२	श्री शम्भुनाथ आवि	२	0	०	२	१	०	१	०	१	३	६५	२२:१
१३	श्री खिरारुख आवि	२	०	०	२	२	०	०	०	२	४	७३	१८:१
१४	श्री दुधेशिल्ला आवि	०	२	०	२	०	२	०	०	२	४	५३	१३:१
१५	श्री सरस्वती आवि	३	०	०	३	३	०	०	०	१	४	६१	१५:१
१६	श्री जनउत्थान आवि	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	११	११:१
१७	श्री पशुपति आवि	०	०	०	०	०	०	०	०	२	२	३४	१७:१
१८	श्री घटालमष्टा आवि	०	०	०	०	०	०	०	०	२	२	३७	१९:१
१९	श्री वालसुधार आवि	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	१५	१५:१
जम्मा		४२	१९	०	६१	३९	१९	३	५	३३	९९	२४९८	२५:१

५१.५ **शिक्षक विद्यार्थी अनुपात -** शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम ७७ को उपनियम (१) मा सामुदायिक विद्यालयको प्रत्येक कक्षामा सामान्यतया उपत्यका तथा तराई, पहाडी र हिमाली क्षेत्रमा क्रमश: ५०, ४५ र ४० विद्यार्थी हुनुपर्ने व्यवस्था छ। सोही नियमावलीको नियम १२क मा अधिकांश कक्षामा नियम ७७ बमोजिमको विद्यार्थी संख्या नभएकोमा विद्यालय गाभ्न सक्ने व्यवस्था छ। विद्यालय समायोजन कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७० ले न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालयलाई जिल्ला शिक्षा समन्वय अधिकारीको सिफारिसमा जिल्ला शिक्षा समितिले बन्द गरी अर्को पायक पर्ने विद्यालयमा नियमानुसार समायोजन गर्नसक्ने उल्लेख छ। निर्देशिकाको बुँदा नं. १४.१ मा विद्यालय समायोजन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि विद्यालयको तथ्याङ्क संकलन गरी सम्भाव्य अध्ययन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिका अन्तर्गत रहेका १९ सामुदायिक विद्यालयमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात ४०:१ भन्दा न्यून देखिन्छ। २०:१ भन्दा कम अनुपात भएका विद्यालय ११ रहेको विवरणबाट देखिन्छ। सो अनुसार कतिपय विद्यालयमा शिक्षक दरबन्दी न्यून रहेको र कतिपयमा न्यून विद्यार्थी संख्या रहेका कारण प्रति विद्यार्थी लागत बढ्ने गरेको अवस्था देखियो। अतः न्यून विद्यार्थी संख्या भएको विद्यालय समायोजन एवम शिक्षक दरवन्दी मिलान गरी पठनपाठन व्यवस्थित गर्न सम्बन्धित निकायले ध्यान दिनुपर्दछ।

५१.६ **पालिका शिक्षकको तलव भत्ता** - शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को लागि स्वीकृत तथा शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रबाट प्रकासित कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधिको खण्ड २ मा स्वीकृत दरवन्दीमा कार्यरत स्थायी तथा अस्थायी/करार र शिक्षण राहत अनुदान कोटामा कार्यरत शिक्षक तथा प्रारम्भिक वाल विकास शिक्षकको तलव भत्ताको लागि वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत जाने सशर्त अनुदानबाट खर्च लेख्नुपर्ने व्यवस्था छ। त्यस्तै स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ मा पालिकाको कार्यक्षेत्र तथा कार्यबोझ समेतको विश्लेषण गरी संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको आधारमा स्थायी र सेवा करारमा लिइने दरवन्दी प्रस्ताव तयार गर्नुपर्ने र अस्थायी प्रकृतिको दरवन्दी सिर्जना गर्न नहुने व्यवस्था छ। पालिकाले दरबन्दी स्वीकृत नगरी १९ विद्यालयहरुमा ३३ शिक्षक करारमा नियुक्त गरी यो वर्ष समानीकरण अनुदान तथा राजस्व बाँडफाट स्रोतबाट रू. १,४७,०७,३६१।०० तलब भत्ता वापत भुक्तानी गरेको देखियो। कार्यबोझ र पालिकाको आफ्नो आयको आकार समेतको आधारमा विद्यालयहरूमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपातका आधारमा सर्वेक्षण गरेर मात्र शिक्षकको दरबन्दी सिर्जना गरी शिक्षकको तलव खर्च लेख्नुपर्दछ।

५१.७ **प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा अनुदान** - कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधि २०८१/८२ को क्रियाकलाप नम्बर २.७.१३.५० मा प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाई सामाग्री तथा डिजिटल सामाग्री व्यवस्थाका लागि विद्यालयलाई अनुदान कार्यक्रम अर्न्तगत विद्यालयलाई अनुदान निकासा पश्चात अनुदानको प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। यस वर्ष १९ विद्यालयलाई जम्मा रु. ८,२५,९४५।०० निकासा भएकोमा अनुदान उपयोगको प्रगति प्रतिवेदन पेश भएको पाईएन। अत: कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधिको पालना हुनुपर्दछ।

५१.८ (230-2082-03-18):
निशुल्क पाठ्यपुस्तक - शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.४.६.२ मा सार्वजनिक विद्यालयका कक्षा १ देखी १२ सम्मका विद्यार्थीकालागि नि:शुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान दिने र अनुदानबमोजिम विद्यालयले पाठ्यपुस्तक विद्यार्थिलाई वितरण गरेको पालिकामा पेश गर्ने उल्लेख छ। पालिकाले यो वर्ष रू. १५,७७,५१८।०० १९ विद्यालयलाई निकासा गरेको छ। पाठ्यपुस्तकबाट कैलाश माविलाई रु. २०००।०० र देवलकोट माविमा ८०००।०० लाई ढुवानी बापतको नियमविपरित भुक्तानी दिएको छ। IEMIS को तथ्याङ्क अनुसारको विद्यार्थी संख्या कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधिमा उल्लेख भए बमोजिम विद्यार्थी संख्या प्रमाणित गरी यकिन गर्ने गरेको देखिएन। अत: निकाशा भए बमोजिमको पाठ्यपुस्तक वितरण भए नभएको यकिन गर्नुपर्दछ।

५१.९ (246-2082-03-18):
दिवा खाजा - शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यक्रम कार्यविधि २०८१/८२ को अनुसूची ४(ख) मा ४ देखि १२ बर्ष उमेरका बालबालिकाका लागि दैनिक आवश्यक पर्ने वृहत र सुक्ष्म पोषक तत्वको मात्रा तोकिएको छ। त्यसै गरी क्रियाकलाप नं. २.७.११.१ मा विश्व खाद्य कार्यक्रमको वस्तुगत सहयोगमा विद्यालयमा दिवा खाजा कार्यक्रम सञ्चालन भईरहेका बझाङ बाजुरा र दार्चुला जिल्लामा प्रारम्भिक बालबिकास देखी ८ कक्षा सम्मका विद्यार्थीलाई स्थानीय खाद्य गोदामबाट सम्बन्धित विद्यालयसम्म ढुवानीको व्यवस्था गर्ने व्यवस्था अनुरुप यस वर्ष १९ सामुदायिक विद्यालयमा दिवाखाजा ढुवानीका लागि रु. ३,९८,०३७।०० खर्च गरेको छ। दिवा खाजा कार्यक्रमको लक्ष्य बमोजिम खर्च भएको सम्बन्धमा पालिकाले अनुगमन गरको पाइएन। दिवाखाजा विद्यार्थीहरुले तोकिए बमोजिमका पौष्टिकयुक्त खानेकुरा पाए नपाएको सम्बन्धमा पालिकाबाट अनुगमन हुने गरेको नदेखिएकोले निकासा गरेको रकमको पालिकाले अनुगमन गरि सदुपयोगको सुनिश्चितता गर्नुपर्दछ।

५१.१० (59-2081-11-12):
स्यानिटरी प्याड - स्यानिटरी प्याड (वितरण तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि,२०७६ को दफा ४ मा पालिकाले खरिद गरेको स्यानिटरी प्याड गुणस्तरमा कमी नआउने गरी भण्डारण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। साथै दफा ५ मा स्यानिटरी प्याड त्रैमासिक, चौमासिक वा अर्धवार्षिक रुपमा वितरण गर्न सकिने उल्लेख छ। पालिकाका भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरुमा कक्षा ६ भन्दा माथिका छात्रा विद्यार्थीहरुको लागि

पालिकाले ग्रीन सर्जील्यावबाट ८२०० थान स्यानिटरी प्याड रु. ६,९७,२६६।०० (मु अ कर समेत) मा सोझै खरिद गरेको छ। पालिकाले आवश्यकताको पहिचान गरी आवश्यक परिमाण तोकिएको स्पेसिफिकेसन र गुणस्तर अनुसार खरिद गरी त्रैमासिक,चौमासिक वा अर्धवार्षिक रुपमा वितरण गर्नुपर्दछ।

५१.११ **सामुदायिक सिकाई केन्द्र** - कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०८१/८२ को ६.७ मा स्थानीय तहको शिक्षा शाखाले नियमितरुपमा सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक सिकाई केन्द्रको स्थलगत निरिक्षण गरी वार्षिक साधारण सभा भएको, विद्यान बमोजिम पदाधिकारीको निर्वाचन भएको, साधारणसभाबाट बजेट र कार्यक्रम प्राप्त गरेको गत आर्थिक वर्षको खर्च स्वीकृत गरेको र लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन पेश गरेको लगायतको मापदण्ड पुरा गरेका सामुदायिक केन्द्रहरुलाई प्रति केन्द्र बार्षिक रु. ३०००००।०० अनुदान उपलब्ध गराउने उल्लेख छ। शैक्षिक पहुचमा सुनिश्चितता, अनौपचारी तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम अर्न्तगत सामुहिक सिकाई केन्द्र संचालन वापत देवलकोट सामुदायिक अध्ययन केन्द्रलाई रु. २,८८,३०० र जगन्नाथ सामुदायिक अध्ययन केन्द्रलाई रु. २,४९,५५०।०० कूल रु. ५,३७,८५०।०० संचालन अनुदान निकासा भएको देखियो। उक्त केन्द्रलाई निकासा भएको अनुदानको उपयोग र उपलब्धि खुल्ने प्रगति प्रतिवेदन पेश गरेको देखिएन। अत: अनुदान उपयोगको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने देखिन्छ।

५१.१२ **छात्रवृत्ति सहायता सार्वजनिकिकरण** - नेपालको संविधानको अनुसूची ८ अनुसार आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा स्थानीय तहको अधिकारको सूची अन्तर्गत रहेको देखिन्छ। अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा २७ मा निजी लगानीका विद्यालयले प्रारम्भिक बालविकास शिक्षा देखि बाह्र कक्षा सम्मका कूल विद्यार्थी संख्या अनुसार पांचसय जनासम्म, पांचसय देखि आठसय जनासम्म र आठसय भन्दा बढी विद्यार्थी संख्या भएका विद्यालयले क्रमशः कम्तीमा दश, बाह्र र पन्ध्र प्रतिशत विद्यार्थीलाई निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्न स्थान आरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम १५१ मा संस्थागत विद्यालयले गरीव, अपाङ्ग, महिला, दलित र जनजाति विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनुपर्ने व्यवस्था छ। यसर्थ पालिकाले आफ्नो क्षेत्रका विद्यालयको अनुगमन गरी यस्ता छात्रवृत्ति कार्यक्रमको कार्यान्वयनको पारदर्शिता र जवाफदेहिता प्रवर्धनको लागी यसरी छात्रवृत्ति पाउने विद्यार्थीको नाम, ठेगाना र रकम पालिकाको र सम्वन्धित विद्यालयको वेभसाइटबाट सार्वजनिकरण गर्नु गराउनु पर्दछ।

५१.१३ **छात्रवृत्ति** - शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.७.११.१ मा सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको लागि विभिन्न आधारमा छात्रवृत्तिको दर निर्धारण गरेको छ। त्यसैगरी IEMIS मा प्रविष्ट तथ्याङ्कलाई सम्बन्धित विद्यालयबाट कक्षागत विद्यार्थीहरुको यथार्थ तथ्याङ्कसँग सत्यापन गराई शिक्षा अधिकृतबाट प्रमाणित गरी सोका आधारमा विद्यालयहरुलाई रकम निकासा गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यो वर्ष १९ विद्यालयहरुलाई छात्रवृत्ति वापतको रू. ३,८५,०००।०० निकासा गरेको छ। छात्रवृत्ति रकमको यथार्थ उपयोग सम्बन्धमा पालिकाबाट आवश्यक अनुगमन हुनुपर्दछ।

५१.१४ **धार्मिक/पररम्परागत विद्यालयलाई अनुदान** - शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.७.१३.११ मा अनुमति प्राप्त गरी सञ्चालनमा रहेका हरेक विद्यालयस्तरिय शैक्षिक गुरुकुलमा शिक्षक दरबन्दी वा राहत अनुदान प्राप्त नगरेका परम्परागत विद्यालय कक्षा ९ देखी १० वा ९ देखी १२ सञ्चलित विद्यालयलाई एकमुष्ठ १० लाख अनुदान उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा उल्लेख छ। अनुदान उपलब्ध गराउदा अनुदान लिने विद्यालयले विद्यालय व्यवस्थापन समितिले निर्णय गरेका आवश्यक क्षेत्रमा खर्च गर्ने उल्लेख छ। पालिकाले श्री बैदिक सनातन गूरुकुललाई रु. १०,००,०००।०० अनुदान उपलब्ध गराएको छ। पालिकाले सम्झौता गरेको तथा अनुदान पाउने विद्यालयको कार्यविधि बमोजिम अनुगमन गरेको देखिएन। शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम ७७ को उपनियम (१) सोही नियमावलीको नियम १२क मा अधिकांश कक्षामा नियम ७७ बमोजिमको विद्यार्थी संख्या नभएकोमा विद्यालय गाभ्न सक्ने व्यवस्था छ। विद्यालय समायोजन कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७० ले न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालयलाई जिल्ला शिक्षा समन्वय अधिकारीको सिफारिसमा जिल्ला शिक्षा समितिले बन्द

गरी अर्को पायक पर्ने विद्यालयमा नियमानुसार समायोजन गर्नसक्ने उल्लेख छ। निर्देशिकाको बुँदा नं १४.१ मा विद्यालय समायोजन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि विद्यालयको तथ्याङ्क संकलन गरी सम्भाव्य अध्ययन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। अनुदान पाउने विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या कक्षा ९ मा ३, कक्षा १० मा ३ जना कूल कक्षा ६ देखी १० सम्म ३० विद्यार्थी न्यून रहेको देखिन्छ।

५१.१५(४४-2081-10-03):

सिकाई सामग्री अनुदान - आर्थिक कार्यविधी तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ (१) मा सरकारी रकम खर्च गर्दा बजेट तथा कार्यक्रमको सीमाभित्र रही सम्बन्धित शीर्षकबाट खर्च गर्नुपर्ने तथा खर्च गर्दा रीत पुगे नपुगेको यकिन गरेर मात्र खर्च लेख्नुपर्ने उल्लेख छ। त्यस्तै शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.७.१३.५० मा प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाई सामग्री तथा डिजिटल सिकाई सामग्री व्यसस्थाका लागि विद्यालयलाई अनुदानका विषयहरु उल्लेख छन्। पालिकाले उल्लेखित कार्यविधिमा तोकेका कार्य नगरी प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा सिकाइ अनुदानको रु. १,००,०००।०० सामुदायिक विद्यालयका कर्मचारी तथा बालविकास केन्द्रका शिक्षकलाई तलब भत्ता भुक्तानी गरेको छ। यसरी संघिय सशर्तको रकम नियम विपरित खर्च गरेको नियमसंगत नदेखिएको रु.

अनियमित भएको	१,००,०००

५१.१६(२५१-2082-03-19):

स्यानिटरी प्याड ढुवानी - आर्थिक कार्यविधी तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ (१) मा सरकारी रकम खर्च गर्दा बजेट तथा कार्यक्रमको सीमाभित्र रही सम्बन्धित शीर्षकबाट खर्च गर्नुपर्ने तथा खर्च गर्दा रीत पुगे नपुगेको तथा विल भरपाई भए नभएको यकिन गरेर मात्र खर्च लेख्नुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले स्यानिटरी प्याड पालिकादेखि विद्यालयसम्म ढुवानीका लागि रु. ६००००।०० दिने सम्झौता गरेकोमा पुन: ढुवानीको सम्झौता गरी जयबहादुर साउदलाई रु. १२००००।०० भुक्तानी दिएको देखियो। यसरी एकै कार्यका लागी २ पटक सम्झौता गरी बढी ढुवानी खर्च भुक्तानी दिएको सम्बन्धमा पालिकाले गत वर्षको स्यानिटरी प्याड ढुवानी गरेको जनाएकोमा गत वर्षको स्यानिटरी प्याड वितरण भएको भरपाई पेश नभएकाले सो प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	६०,०००

५१.१७(२५०-2082-03-19):

कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान - शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०८१/८२ अनुसार तोकिएको सुचकाङ्कका आधारमा उत्कृष्ट व्यवस्थापन भएका विद्यालयलाई सिकाई सुदृढिकरणका उच्चतम अङ्क प्राप्त गर्ने प्रथम र द्वितीय हुने विद्यालयलाई क्रमशः तीन लाख र दुई लाख अनुदान दिने उल्लेख छ। पालिकाको कार्यविधि बमोजिम नगरी देहाएका विद्यालयलाई रु. ५ लाख अनुदान निकासा भएको देखियो। पालिकाले कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधिको सबै व्यहोरा पालना गरी अनुदान दिनुपर्दछ।

क्र. सं. .	विद्यालयको नाम	अनुदान रु.
१	सरस्वती मावि	११००००
२	वालविकास आवी	१०००००
३	महादेव आवी	१०००००
४	बालकल्याण आवि	५००००
५	शम्भुनाथ आवि	९००००
६	घटालमष्टा आवी	५००००
जम्मा		५०००००

५१.१८(२५१-2082-03-19):

तथ्याङ्क प्रविष्ट खर्च भुक्तानी - आर्थिक कार्यविधी तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ (१) मा सरकारी रकम खर्च गर्दा बजेट तथा कार्यक्रमको सीमाभित्र रही सम्बन्धित शीर्षकबाट खर्च गर्नुपर्ने तथा खर्च गर्दा रीत पुगे नपुगेको तथा विल भरपाई भए नभएको यकिन गरेर मात्र खर्च लेख्नुपर्ने उल्लेख छ। त्यस्तै शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले आर्थिक वर्ष २०८१।८२ को लागि जारी गरेको कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधिको क्रियाकलाप नं. २.७.१३.३०४ मा विपद समयमा सिकाई निरन्तरताका लागि सिकाई आपुरण तथा द्रुत सिकाई योजना (ReAL) कार्यान्वियन सम्बन्धी उल्लेख छ। यस योजना कार्यान्वयनका लागि यस वर्ष रु. ७,९८,१४५। ०० खर्च गरेको छ। उक्त क्रियाकलापमा शैक्षिक सत्रको सुरुमा तोकिएको कक्षा तथा विषयको विषयगत शिक्षकले Diagnostic Tools को प्रयोग गरी कक्षाका सवै विद्यार्थीको पूर्व परीक्षा (Pre-Test/Baseline Test) गरी नतिजाको तथ्याङ्क प्रविष्ट गर्ने विषय उल्लेख छन्। उक्त कार्यका लागी देहायका कर्मचारीले कार्यलय समयमा नियमविपरित भुक्तानी लिएको असुल गरी संघिय सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने रु.

क्र.सं	कर्मचारीको नाम	विद्यार्थी संख्या	दर रु.	भुक्तानी रु.
१	जयबहादुर साउद	१२३६	५	६१८०
२	अमन बहादुर कार्की	८००	५	४०००
३	बिर बहादुर धराला	८००	५	४०००
जम्मा		२८३६	५	१४१८०

असुल गर्नुपर्ने	१४,१८०

५२ **औषधि खरिद**

पालिकाका लागि आवश्यक पर्ने औषधि पालिकाबाट खरिद गर्नुपर्ने र तालुक निकायबाट प्राप्त हुने परिमाण एकिकृत गरी वार्षिक आवश्यकताको अनुमान तयार गरी पुल प्रणालीको आधारमा आपूर्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्छ। यस वर्ष पालिकाले विभिन्न मितिमा रु. २३,५०,०००.०० को औषधि सोझै खरिद गरेको छ। पालिकाले आपूर्ति हुने औषधि वा अन्य सामानमा उत्पादन मिति, म्याद सकिने मिति, ब्याच नं., उत्पादक कम्पनीको नाम र निःशुल्क वितरणको लागि लगायतका सूचना उल्लेख गरिएको हुनुपर्छ। आपूर्ति भएका औषधिको म्याद सकिने मिति भण्डार दाखिला गर्ने समयदेखि औषधिको सेल्फ लाइफको कम्तीमा ३/४ भाग अवधि बाँकी हुनुपर्ने तथा भण्डारमा दाखिला गर्दा उल्लेखित सबै विवरण खुलाउनुपर्छ।

५३ **परामर्श सेवा**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ मा बजेट व्यवस्था भई कार्यान्वयन हुने आयोजनाको मात्र विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतको अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सार्वजनिक निकायमा कार्यरत जनशक्तिबाट नभ्याउने र बढी दक्षता आवश्यक पर्ने कार्य भएमा सोहि अनुसार परामर्श सेवाको लागत अनुमान तयार गरी प्रतिस्पर्धाको माध्यमले खरिद गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष देहायअनुसारका परामर्श सेवा खरिद गरी रु. ३४ लाख १३ हजार १२० खर्च लेखेको छ। पालिकाले स्थानीय विकासमा टेवा पुग्ने तथा दीर्घकालीन पुजी निर्माण हुने, मागमा आधारित आयोजनाको छनौट भएपछि लाभ लागत यकिन गरी उपलब्ध जनशक्तिबाट हुन नसक्ने कार्यको लागि प्रतिस्पर्धाको माध्यमले परामर्श सेवा खरिद गनुपर्नेमा स्वीकृत बजेट कै आधारमा लागत अनुमान तयार गरी लागत अनुमान कै हाराहारीमा भुक्तानी दिने सम्झौता गरी खर्च गरेको छ।अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएका आयोजनाहरु कार्यान्वियनमा जाने सुनिश्चितता हुनु पर्दछ।

कार्य विवरण	**परामर्शदाता**	**खर्च रकम**	**अध्ययनबाट निर्धारित आयोजनाको कूल लागत**
वडिमालिका सडकको विस्तृत परियोजना प्रतिवेन तयारी (डिपिआर)	बुढीनन्दा कन्स्ट्रक्सन एण्ड इन्जिनियरिङ्ग प्रालि	१९,९६,३२०	५८,८३,१२,८८३
गाउँपालिकाको खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता योजना	बन्धु परामर्श सेवा	१४,२५,०००	
जम्मा		**३४,१३,१२०।००**	

५४ **जग्गा खरिद**

नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं (स्थानीय तह समन्वय शाखा) मिति २०८१।१०।२१ चलानी नं. २६२ को पत्रानुसार जग्गा प्राप्ति ऐन, २०३४ को दफा ३क. बमोजिम निजी जग्गा प्राप्तिको लागि नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्ने सम्वन्धमा निशुल्क जग्गा प्राप्तिको लागि गाउँ/नगरपालिकाबाट जारी गरिएको सूचनाको प्रति, तोकिएको समयमा निशुल्क जग्गा प्राप्ति हुन नसकेमा स-शुल्क जग्गा उपलव्ध गराउने सूचनाको प्रति, स-शुल्क जग्गा दिन मन्जुर व्यक्तिको आवेदन र मन्जुरीनामा, प्राप्ति गर्ने जग्गा धनी प्रमाणपत्र र सम्बन्धित जिल्लाको नापी कार्यालयबाट जारी गरिएको जग्गाको ट्रेस नक्सा, जग्गा प्राप्तिको लागि गाउँ/नगर सभाबाट वार्षिक वजेटमा रकम विनियोजन सुनिश्चितता गरिएको कागजात, परियोजनाको संक्षिप्त विवरण, जग्गाको क्षेत्रफल किटान गरी जग्गा प्राप्ति गर्ने सम्वन्धी गाउँ/नगर कार्यपालिकाको निर्णयर नेपाल सरकारको स्वीकृतिको प्रकृयाको लागि मन्त्रालयलाई अनुरोध गरिएको पत्र सम्वन्धित गाउँ/नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतबाट प्रमाणित गराई सक्कल फाईल तयार गरी मन्त्रालयको पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले उल्लेखित व्यवस्थाको पालना नगरि बालसुधार आधारभूत विद्यालयको लागि रू. १,०४,०००।००, वालकल्याण आविको लागि रू. ५,८२,०००।००, पालिकाको प्रशासकिय भवन निर्माणको लागि रू. ३३,७६,०००।००, वडा नं. ५ को लागि रू. ५,६४,०००।०० र प्रहरी चौकीको लागि रू. ६,९०,०००।०० गरी जम्मा रू. ५३ लाख १६ हजार को जग्गा विभिन्न व्यक्तिहरुबाट खरिद गरेको छ। पालिकाले जग्गा प्राप्ति सम्बन्धि व्यवस्थाको पालना गरी जग्गा खरिद गर्नुपर्दछ।

५५ **जिन्सी दाखिला**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७६ को नियम ९५ मा कार्यालयले खरिद गरेको वा कुनै तरिकाले कार्यालयमा प्राप्त भएको जिन्सी सामाग्रीको विवरण र मूल्य खुलाई जिन्सी किताबमा दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले गाउँपालिकाको खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता योजनाको लागि बन्धु परामर्श सेवा मार्फत कार्य गराई रू. १४ लाख २५ हजार खर्च लेखेकोमा प्रतिवेदन पालिकाको जिन्सी अभिलेख (PAMS) मा दाखिला गरेको नगरेकोले प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	१४,२५,०००

५६ **दर निर्धारण**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १३ वमोजिम आर्थिक वर्ष शुरु हुनुभन्दा पन्ध्र दिन अगावै पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको निर्माण सामाग्री मूल्य, ज्याला, भाडा तथा अन्य महशुलको स्थानीय न्युनतम दररेट तोक्नु पर्ने व्यवस्था छ। सडक विभागबाट जारी Norms/Rate of Plant and Machinery for Estimating Guideline मा Excavator को भाडा दर अन्तर्गत Ownership Cost Per hr Rs ६२०, Servicing Cost Per hr Rs १६५, Maintenance Cost Per hr Rs २७५, Fuel Per hr १४.४० Liter, Skilled Labor Per Hr ०.१२५ लाग्ने उल्लेख छ। जस अनुसार ईन्धन प्रति लिटर रू. २०० (अधिकतम), तथा Skilled Labour को प्रति दिन ज्याला प्रतिदिन रू. १२००।०० राखेर गणना गर्दा प्रति घण्टा डोजरको भाडा रू. ४०९०।०० (अपरेटर समेत) मा प्राप्त हुने देखिन्छ। त्यसै गरी सडक विभागले जारी गरेको Norms for Rate Analysis as per Standard Specification for Road and Bridge works को बुँदा नं. ९.1 IB मा Excavator ले प्रति ६ घण्टा सबै प्रकारको माटो ३६० घन मिटर र नम्सको बुँदा नं. ९.१ IIB मा सामान्य चट्टान १२० घनमिटर र कडा चट्टान १६ घनमिटर खन्न र सोको लागि १ जना दक्ष र ३ जना अदक्ष श्रमिक लाग्ने उल्लेख गरे बाट प्रति घन मिटर क्रमश: रू. ८४.४५ र रू.२५३.३५ (ओभरहेड सहित) लागत लाग्ने देखिन्छ। पालिकाले यस वर्ष Excavator को भाडा दर रू. ८०००।०० निर्धारण गरी सोही अनुदानर दर विश्लेषण गरी ठेक्का तथा उपभोक्ता समिति मार्फत सडक निर्माणका कार्य सञ्चालन गरेको छ। विभागिय नर्म र पालिकाले निर्धारण गरेको दर रेट अनुसार सडक निर्माणमा लाग्ने दर निम्नानुसार रहेको छ।

काम	**विभागिय नर्स अनुसार**	**पालिकाले निर्धारण गरेको दर अनुसार**	**फरक**
सबै प्रकारको माटो खन्ने काम	९०.८५	१६५.७९	७४.९४
सामान्य चट्टान	२७२.५५	४९७.३८	२२४.८३

विना आधार दर निर्धारण गर्दा योजनाको लागि वृद्धि भएको छ। पालिकाले विभागिय नर्म अनुसार भाडा निर्धारण गर्नुपर्दछ।

५७ पेश्की बाँकी

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ५० मा कुनै व्यक्ति फर्म वा संस्थालाई उपलव्ध गराएको पेश्की रकम तोकिएको म्याद भित्र फस्र्यौटगर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यस वर्ष पेश्कीको रुपमा भुक्तानी भएको निम्न रकम आर्थिक वर्षको अन्त्य सम्म फस्र्यौट नभएकोले नियमानुसार पेश्की फस्र्यौट हुनु पर्दछ।

क्र स	**पेश्की प्राप्त गर्नेको नाम**	**म्याद नाघेको पेश्की**		**म्याद ननाघेको पेश्की**		**जम्मा**
		यस आव	गत आव	यस आव	गत आव	
१	मान्स।यू.वि.एस.।एच.एन.एस. जे.भी.	०	०	८०,००,०००.००	०	८०,००,०००.००

५८ ठेक्का व्यवस्था

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ९ मा खुला रुपमा वोलपत्र आह्वान गरी खरिद गर्ने सम्वन्धी व्यवस्था छ। पालिकाले वोलपत्र मार्फत प्रतिस्प्रर्धि आपूर्तिकर्ता छनौट गरी वार्षिक कार्यक्रम अनुसारका निर्माणका योजना कार्यान्वयन गर्दै आएको छ। यस्ता योजना लागत अनुमान भन्दा ०.९८ देखि ५५.६६ प्रतिशत सम्म घटीमा गर्ने गरी कबोल भए अनुसार कार्यान्वयन गराएको पाइयो। पालिकाको स्वीकृत नम्सका आधारमा तयार भएको लागत अनुमान भन्दा धेरै घटीमा कार्य गर्न कबोल गरी अधिकांश योजना निर्माण सम्पन्न गरी भुक्तानी फरफारक गरेको पाइयो। यस्ता योजनाको भुक्तानी गर्दा न्यून लागतमा कार्य भएको सम्वन्धमा नर्म्समा नै अधिक मूल्याङ्कन भएको हो वा गुणस्तरमा सम्झौता गरी भुक्तानी फरफारक भएको हो सो सम्वन्धमा पालिकाको ध्यानाकर्षण हुनुपर्ने देखिन्छ। साथै निर्धारित गुणस्तरमा कार्य भएको प्रमाणित गरी भुक्तानी गरेका कार्य निर्धारित अवधि सम्म टिकाउ भए नभएको यकिन गर्न प्रणाली सुदृढ गरी न्यून मुल्यमानै गुणस्तरीय कार्य हुने भएमा नर्म्स समेत सम्वन्धित निकायले पुनरावलोकन गर्नुपर्ने देखिन्छ। पालिका यस वर्ष बन्दोबस्त गरेका ठेक्काको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

क्र.सं.	ठेक्का नं.	योजनाको विवरण	बोलपत्रदाता	लागत अनुमान (मू अ कर बाहेक)	सम्झौता रकम	घटी प्रतिशत
१	JRM/BCW/WORK/NCB/02/2081-82	पालिकाको प्रशासकिय भवन निर्माण	पि सि एस वि जे भि	५,२६,३६,९०४	४,०३,५३,२१६	२३.३४
२	JRM/NCB/WORK/SM/01/2081-82	सरस्वती माविको प्याराफिट तथा फिल्ड निर्माण कार्य	डि यान कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डर सप्लायर्स	२९,४३,९४२	१३,०५,३४२	५५.६६
३	JRM/DW/SQ/WORK/SM/01/2081-82	टोकारे देखि ठुलाचौर हुँदै लुमासम्म खानेपानी निर्माण	आपुरा कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डर सप्लायर्स नागार्जुन	१४,४२,५११	८,०८,३६२	४३.९६
४	JRM/ROAD/SQ/WORK/2/2081-82	डाँडाखर्क सम्मको सडक निर्माण कार्य	डि यान कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डर सप्लायर्स	१६,४७,४२३	८,५५,३०१	४८.०८
५	JRM/WS/WORK/NCB/4/2081-82	जगन्नाथ गाउँपालिकाको केन्द्र तथा वरिपरीको बस्तिमा खानेपानी निर्माण	उषा कन्स्ट्रक्सन	३२,५६,४५८	२१,१४,७५९	३५.०६
६	JRM/IC/WORK/NCB/3/2081-82	वडा नं. ५ र ६ मा कालाडाँडा काप्री सिंचाई कुलो निर्माण कार्य	मिलिजुली उषा जे भि	२,३८,९३,३३२	२,३६,५८,७९८	०.९८
७	JRM/BC/WORK/NCB/4/2081-82	ठाकुर ज्यूको मन्दिर निर्माण	उषा कन्स्ट्रकसन	१,१०,३५,२७२	१,०९,१२,००५	१.१२
८	JRM/WORK/BC/NCB/3/2081-82	वडा नं. ३ को वडा कार्यालय भवन निर्माण	उषा कन्स्ट्रकसन	९३,५९,६५२	५७,६०,३६०	३८.४६

५९ **बीमा नगरेको**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११२ मा रू. बीस लाख भन्दा बढिको निर्माण कार्य गर्ने निर्माण व्यवसायीले निर्माण सामाग्री, प्रयोग गरिने मेसिन, औजार वा प्लाण्ट लगायत निर्माण कार्यको पुर्ण प्रतिस्थापन हुने खर्चको बीमा गराउनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यो वर्ष निम्नानुसारका रू. २० लाख भन्दा बढिका निर्माण कार्य गराएकोमा नियमानुसार बीमा गराएको देखिएन। निर्माण कार्यको बीमा गराई सम्भावित क्षति तथा जोखिमको व्यवस्थापन गराई नियमावलीको व्यवस्था कार्यान्वियन गर्नु पर्दछ।

क्र.सं.	योजनाको नाम	निर्माण व्यवसायी	**लागत अनुमान (मू अ कर बाहेक)**
१	पालिकाको प्रशासकिय भवन निर्माण	पि सि एस वि जे भि	५,२६,३६,९०४
२	सरस्वती माविको प्याराफिट तथा फिल्ड निर्माण कार्य	डि यान कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डर सप्लायर्स	२९,४३,९४२
३	जगन्नाथ गाउँपालिकाको केन्द्र तथा वरिपरीको बस्तिमा खानेपानी निर्माण	उषा कन्स्ट्रक्सन	३२,५६,४५८
४	वडा नं. ५ र ६ मा कालाडाँडा काप्री सिंचाई कुलो निर्माण कार्य	मिलिजुली उषा जे भि	२,३८,९३,३३२
५	ठाकुर ज्यूको मन्दिर निर्माण	उषा कन्स्ट्रकसन	१,१०,३५,२७२
६	वडा नं. ३ को वडा कार्यालय भवन निर्माण	उषा कन्स्ट्रकसन	९३,५९,६५२

६० **कार्य सम्पादन जमानत**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को नियम २७(४) मा लागत अनुमान भन्दा पन्ध्र प्रतिशतभन्दा बढी घटेर कबुल गरेको अवस्थामा पन्ध्र प्रतिशतभन्दा जति रकमले घटी कबुल गरेको छ सोको पचास प्रतिशतले हुन आउने रकम कबुल अङ्कको पाँच प्रतिशतमा थप गरी कार्यसम्पादन जमानत बापत दाखिला गर्ने पर्ने व्यवस्था छ। लागत अनुमान भन्दा पन्ध्र प्रतिशत भन्दा बढी कबुल गरेका निम्नानुसार ठेक्कामा कम रकमको कार्यसम्पादन जमानत पेश गरेको देखिन्छ। ऐनमा तोकिएबमोजिमको कार्यसम्पादन जमानत लिई ठेक्का व्यवस्थापन गर्ने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ।

कामको विवरण	निर्माण व्यावसायि	लागत अनुमान(मू अ कर बाहेक)	कबुल अंक(मू अ कर बाहेक)	घटी प्रतिशत	आवश्यक कार्यसम्पादन जमानत	पेश भएको कार्यसम्पादन जमानत	नपुग	कैफियत
डाँडाखर्क सम्मको सडक निर्माण कार्य	डि यान कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डर सप्लायर्स	१६,४७,४२३	८,५५,३०१	४८.०८	३,१५,२६९	२,९५,७४२	१९,५२७	सम्पन्न
सरस्वती माविको प्याराफिट तथा फिल्ड निर्माण कार्य	डि यान कन्स्ट्रक्सन एण्ड अर्डर सप्लायर्स	२९,४३,९४२	१३,०५,३४२	५५.६६	६,६३,७७१	४,७२,५२२	१,९१,२५०	सम्पन्न
जम्मा					९,७९,०४०	७,६८,२६४	२,१०,७७७	

६१ **कार्य सम्पादन जमानतको म्याद**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११० मा कार्य सम्पादन जमानतको म्याद निर्माण कार्यको हकमा त्रुटि सच्याउने अवधि भन्दा कम्तिमा एक महिना बढि अवधिको हुनु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले यो वर्ष ठेक्का सम्झौता भएका निम्नानुसार योजनाको म्याद थप भएकोमा निर्माण व्यावसायीले कार्यसम्पादन जमानतको म्याद थप गरेको पाइएन। अत: सम्बन्धित निर्माण व्यावसायीबाटपुर्ण अवधिको कार्य सम्पादन जमानत पेश गराउनु पर्दछ।

योजनाको नाम	निर्माण व्यावसायीको नाम	सम्झौताको अन्तिम म्याद	कार्य सम्पादन जमानतको अन्तिम म्याद	कार्य सम्पादन जमानतको हुनु पर्ने अन्तिम म्याद	कार्यसम्पादन जमानतको रकम
वडा नं. ५ र ६ मा कालाडाँडा काप्री सिंचाई कुलो निर्माण कार्य	मिलिजुली/उषा जे भि	२०८३।३।२०	२०८४।१।१	२०८४।४।१९	११,८२,९४०

६२ **गोत्री बाट शिवगुफा पद मार्ग निर्माण**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२१ मा निर्माण व्यवसायीको ढिलाईको कारणले खरिद सम्झौता बमोजिमको काम सम्झौतामा तोकिएको म्याद भित्र सम्पन्न हुन नसकेमा निजले सार्वजनिक निकायलाई सम्झौता रकमको दश प्रतिशत पुर्व निर्धारित क्षतिपुर्ति तिर्नु पर्ने व्यवस्था छ। त्यसैगरी यसै नियममा पुर्व निर्धारित क्षतिपुर्ति तिर्नुपर्ने अधिकतम समय अवधि भित्र पनि कार्य सम्पन्न नभएमा खरिद सम्झौता अन्त्य गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पर्यटन पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तर्गत गोत्री बाट शिवगुफा पद मार्ग निर्माण कार्यको लागि रू. २,०८,६२,७८१।०० प्याराडाईज/ एस.एच. हण्डिक जे.भि. र पालिका विच २०७९।३।३० भित्र कार्यसम्पन्न गर्ने गरी सम्झौता भएको छ। पालिकाले पेश गरेको विवरण अनुसार लेखापरीक्षणको अवधिसम्म रू. १ करोड ४१ लाख ४४ हजार ३८४ भुक्तानी भई वित्तीय प्रगति ६७.८ प्रतिशत मात्र भएको तथा सम्झौताको म्याद समेत थप भएको नदेखिएकोले नियम १२१ बमोजिम ठेक्का व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।

६३ **लागत सहभागिता**

पालिकाले आयोजना/कार्यक्रम छनौट गर्दा उपभोक्ता समितिको तर्फबाट नगद लागत सहभागिता जुट्ने आयोजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने, नगद सहभागिता तोकिएको अवस्थामा सहभागिता वापतको रकम सम्बन्धित स्थानीय तहको खातामा दाखिला गरी सो को

भौचर प्राप्त भएपछि मात्र उपभोक्ता समितिसँग योजना सम्झौता गर्नुपर्ने गर्नुपर्दछ। तर पालिकाले नगद लागत सहभागिता सहितका लागत अनुमान तयार गरेको देखिएन्। अतः नगद लागत सहभागिता जुट्ने आयोजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ।

६४ **उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य**

सुदूरपश्चिम प्रदेश उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६ को उपभोक्ता समितिको गठन सम्बन्धी व्यवस्थाको बुँदा नं ७(१) (ग) मा उपभोक्ता भेला गरेको माइन्युट, फोटो र दृष्य सामग्री संलग्न गर्नु पर्नेमा नगरेको, साथै उपभोक्ता समितिले विभिन्न काम गर्दा उपस्थित व्यक्तिहरुको सामुहिक फोटोहरु संलग्न गरेमा कामको विश्वसनियता वृद्धि गर्न थप गर्न सहयोग पुर्‍याउनेउल्लेख छ। पालिकाले २० प्रतिशत उपभोक्ता समितिको लागत सहभागिता रहने गरी योजनाको सम्झौता तथा भुक्तानी गरेको छ। पालिकाले नगद लागत सहभागिता जुट्ने आयोजनालाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ।

६५ **रकमको भुक्तानी**

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १९ मा रू. २० हजार भन्दा बढीको खरिद गर्नु पर्दा मु अ कर मा दर्ता भएको र सो भन्दा कमको हकमा स्थायी लेखा नम्बर प्राप्त व्यक्ति फर्म संस्था वा कम्पनिहरुबाट मात्र खरिद हुने व्यवस्था गरिएको छ। सार्वजनिक निकायको परिभाषामा सरकारको अनुदान वा ऋणबाट संचालित संस्था समेतलाई जनाएको अवस्थामा पालिकाको बजेट कार्यान्वयन गर्ने तथा अनुदान बाट संचालित उपभोक्ता समितिहरु समेत सार्वजनिक निकाय हुने भएकोले उल्लिखित दुबै नियमावली उपभोक्ता समितिलाई समेत लागु हुने देखिन्छ। यो वर्ष पालिकालाई उपभोक्ता समितिहरुले पेश गरेका खर्चका प्रमाण परीक्षण गर्दा व्यावसायिक रुपमा संचालनमा रहेका डोजर/ टिप्पर धनिहरुले स्थायी लेखा नम्बर समेत नलिएको र विल विजक समेत जारी नगरी भरपाई मात्रै गर्ने गरेको देखिन्छ। जसले गर्दा उक्त भरपाईलाई खर्चको यथार्थ प्रमाणको रुपमा ग्रहण गर्न कानूनी अस्पष्टता रहेको देखिन्छ। तसर्थ व्यावसायिक कारोवार गर्ने उद्देश्यले खरिद गरी सोही अनुसार प्रयोग गर्ने डोजर तथा टिप्पर व्यवसायीलाई विधिवत रुपमा दर्ता गराई कारोवार गर्न पालिकाले भुमिका खेल्नु पर्दछ।

६६ **शितभण्डार सञ्चालन**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता, मितव्यिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले गत वर्ष ठेक्का व्यवस्थापन मार्फत प्राप्ति इन्टरप्राइजेज प्रालि बाट शितभण्डार निर्माण गरी रू. ४२ लाख ९८ हजार ९०८ भुक्तानी गरेको देखिन्छ। निर्माण गरिएको शितभण्डार अझै सम्म पनि प्रयोगमा ल्याएको देखिदैन। निर्मित संरचना प्रयोगमा नआउँदा जिर्ण हुँदै जाने तथा मर्मत सम्भारमा समेत थप आर्थिक भार बढ्ने देखिन्छ। पालिकाले निर्माण गरेको शितभण्डारसञ्चालन ल्याउनु पर्दछ।

६७ **प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम**

६७.१ **प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम** - स्थानीयतहमा सूचीकृत बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतम रोजगारीको प्रत्याभूत गराउन एवम् सामूदायिक पूर्वाधारहरुको विकास मार्फत नागरिकको जीवनयापनमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले स्थानीयतह भित्र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ। यस कार्यक्रम व्यवस्थित रुपमा सञ्चालनका लागि प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७५ कार्यान्वयनमा रहेको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत पालिका अन्तर्गत १४ वटा योजना IDS Nepal ले सिमेण्ट सरिया, पालिकाबाट काठ र बालुवा ढुंगा र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट श्रमिक ज्याला दिने साझेदारी सम्झौता गरी ८५ जनालाई औसत १०० दिनले १०० दिन रोजगारी उपलव्ध गराई रु. ५६,७८,०००।०० श्रमिक ज्याला भुक्तानी गरेको छ। पालिकाका नियमित योजना र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गतका योजना छनौट गर्दा योजना छनौटको आधार नखुलाएकोले दोहोरो परे नपरेको सम्बन्धमा स्पष्ट हुन सकिएन। योजनामा दोहोरो नहुने गरी योजना छनौट गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ। उक्त खर्चवाट लक्षित वर्गमा अल्पकालीन रोजगारी सृजना भए तापनि कामको दीगोपना तथा दीर्घकालीन रोजगारी सिर्जना भएको देखिंदैन। तसर्थ कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका बमोजिम व्यवस्थित तवरले कार्य सञ्चालन गर्नुपर्दछ।

६७.२ (176-2082-03-03):

कार्यस्थलमा आधारित तालिम - युवा रोजगारीका लागी रुपान्तरण पहल आयोजना (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७९ को परिच्छेद ५ बमोजिम ५० दिनको सीप तथा क्षमता विकास तालिम र जीवन उपयोगी सीप तालिम र बाँकी पचास दिन बुँदा नं. ३२ बमोजिमको रोजगार आयोजनामा खटाई रोजगारी उपलब्ध गराउनु पर्नेछ साथै ४० जना भन्दा बढीलाई रोजगारी सृजना अन्तर्गत बजेट प्राप्त भएका स्थानिय तहले थप सूचिकृत बेरोजगारलाई बुँदा नं. २३ बमोजिमका रोजगार आयोजनामा खटाई १०० दिनको रोजगारी उपलब्ध गराउनु पर्ने उल्लेख छ। पालिकाले यस वर्ष कार्यस्थलमा आधारित सीप/क्षमता विकास तालिम र जीवन उपयोगी सीप तालिम हलेसी ईन्जिनियरिङ मल्टीप्रपोज प्रालिबाट तालिम सेवा खरिद गरी रु. ५,४८,९५४।०० भुक्तानी गरेको छ। उक्त तालिमामा ५० दिनको ढकर्मी तालिम दिएको पालिकाले जनाएको छ। उल्लिखित कार्यविधिले तोकेबमोजिम ४० दिनको सीप र १० दिनको जिवन उपयोगी सीप तालिमका सम्बन्धमा कार्यविधिले तोकेबमोजिम गरेको देखिएन। पालिकाले नियमानुसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्दछ।

६७.३ (235-2082-03-15):
उपभोक्ता समितिलाई ओभरहेड - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७(४) वमोजिम उपभोक्ता समितिलाई भुक्तानी गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर, ओभरहेड, कन्टेन्जेन्सी तथा जनसहभागिता रकम घटाई वाँकी रकम भुक्तानी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। कार्यालयले देहायका रोजगार उपभोक्ता समितिका रोजगार समितिका श्रमिकलाई देहायको निर्माण कार्यको तपशिलको आइटममा श्रमको लागतमा १५ प्रतिशत ओभरहेड जोडेर लागत अनुमान वनाई भुक्तानी दिएको छ। भुक्तानी भएको ओभरहेड रकम सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्दछ। रु.

योजना	आइटम	ओभरहेड रु.	परिमाण	जम्मा रु.
डांग्री बाडाबाट डुब्ने दहसम्म बाटो निर्माण (उस)	Stone masonry work	३४१.५५	५२.५	१७९३१
माथिल्लो काप्री देखी लिगलिगे सम्मको गोरेटो बाटो (उस)	Stone masonry work	३४१.५५	२०	६८३१
	Stone Soiling work	३७२.६	९०	३३५३४
जम्मा				५८२९६

असुल गर्नुपर्ने	५८,२९६

६७.४ (235-2082-03-15):
बढी भुक्तानी - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को दफा ३९(१०) मा सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल, भरपाई र कागजात संलग्न भए नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नुपर्ने उल्लेख छ। त्यस्तै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३ मा निर्माण कार्यको बिल भुक्तानी गर्दा सम्झौता बमोजिम प्राविधिक नापजाँच गरी नापी किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनका आधारमा गर्नु पर्ने उल्लेख छ। पालिकाले देहायका प्रधानमन्त्री रोजगार योजनामा IDS Nepal ले सिमेण्ट रड, पालिकाबाट काठ र बालुवा ढुंगा र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट श्रमिक ज्याला दिने सम्झौता अनुसार यस कार्यक्रमबाट श्रमिकको ज्याला प्राविधिक विल तथा नापी किताबमा श्रमिकको ज्याला उल्लेख भए भन्दा बढी भुक्तानी भएको देखिएकोले सो पुष्टी गर्ने प्रमाण पेश गर्ने अन्यथा सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्ने रु.

योजना (उपभोक्ता समिति)	श्रमिक	विलको रकम रु.	भुक्तानी रु.	बढी भुक्तानी रु
कैलाश मावीको खाजाघर निर्माण	१०	२८३०६८	६६८०००	३८४९३१
सरस्वती मावीको खाजाघर निर्माण	१०	३६४८९४	६६८०००	३०३१०६
जम्मा				६८८०३७

प्रमाण पेश नगरेको	६,८८,०३७

६८ **आन्तरिक लेखापरीक्षण तर्फ**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७७ अनुसार स्थानीय तहले कानुन बमोजिम आफ्नो आय र व्ययको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने, आन्तरिक लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियत सम्बन्धित अधिकारीले अन्तिम लेखापरीक्षण हुनुभन्दा अगावै सम्परीक्षण गराउनु पर्ने व्यवस्था छ। आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट औंल्याएको निम्न व्यहोरा अन्तिम लेखापरीक्षण अवधि सम्म पनि फस्यौंट नभएकोले पालिकाले आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट कायम बेरुजु फस्यौंट गर्नुपर्दछ।

६८.१ १. गो.भौ.नं. २७२/२०८१।१२।२५ बाट मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री खरिद गर्दा मुल्य अभिवद्धि कर सहित रु.३३,३९९ भुक्तानी गर्नुपर्नेमा रु. ५०४९० भुक्तानी भएकोले बढि भुक्तानी भएको रकम असुल गरी दाखिला गर्नुपर्ने रू. १७,१५०।१४

२. गो.भौ.नं ५१६/ २०८२।०३।१८ बाट न्यायिक समिति सदस्य सचिव नरहरी बिष्टले न्यायिक समिति कार्यक्रम खर्च वाफत लिएको पेश्की रु. ९८८४० पेश्की फस्यौंट गर्दा विल भरपाई अनुसार रु. ९६८४० खर्च भएको देखिएकोले बाँकी रकम असुल गरी संचितकोष दाखिला गर्नुपर्दछ। रू. २०००

३. गो.भौ.नं. ४६४/२०८२।०३।११ बाट कार्यपालिकाको बैठक भत्ताको रकम भुक्तानी गर्दा बैठकको उपस्थितिमा नभएका तपशिलका पदाधिकारीलाई भत्ता वितरण गरेकोले सम्बन्धितबाट असुल गरि दाखिला गर्नुपर्ने रु.

क्र.स.	**पदाधिकारीको नाम**	**रकम रु.**
१	मरुकला विष्ट	१७००
२	जनकला लोहार	३४००
३	रेसा कामी	१७००
४	अजमा देवि शाही	१७००
५	कर्णविर नेपाली	१७००
६	नरिभान दमाई	८५०
७	कन्नदेवि शाही	८५०
८	रविन्द्र बहादुर शाही	८५०
जम्मा		१२७५०

४. गो.भौ नं ६१,६२,६५,७१,७८ र १४५ बाट स्वास्थ्य शाखाको आयोजनामा वडा नं १ देखि ६ सम्म संचालन भएको एच.पि.भि. खोप अभियान अन्तर्गत तपशिलका व्यक्तिहरुलाई भुक्तानी भएको पेश्की फस्यौंटमा प्रशिक्षक र सहभागीहरुको पारिश्रमिक कर रु.८,१२७ दाखिला नगरेकोले असुल दाखिला गर्नुपर्ने रू. ८१२७

क्र.सं.	नाम थर	भत्ता रकम	पारिश्रमिक कर
१	कुवेर भण्डारी	११,१००	१,६६५
२	देवकी कार्की	७,५८०	१,१३७
३	पार्वती बिष्ट	९,४००	१,४१०
४	सनत शाही	९,४००	१,४१०
५	अमर बुढा	८,७००	१,३०५
६	प्रकाश बि.क.	८,०००	१,२००
जम्मा		**५४,१८०**	**८,१२७**

५. गो.भौनं. १६४, ०२।२७, १७५।२०८२।३।०३ बाट मेड्पा संयोजक नरहि बिष्ट लाई वडा नं. ५ मा दालमोट तालिम संचालन र वडा नं. ६ मा चाउमिन तथा आलुचिप्स तालिम संचालन गर्दा खरिद गरिएका सामाग्रीको विल वाफतको रकम रु. १,००,५००।०० को अग्रिम कर वाफतको कर रकम रु. १,५०७।५ असुल गरि दाखिला गर्नुपर्ने रु. १,५०७।७

६. गो.भौ.नं २१, २०८२।०८।२६ बाट गाउँपालिकाको प्रशासकीय भवनको लागी लाल बहादुर शाहीले निजको नाममा रहेको कित्ता नं. १२०० को १९० वर्गमिटर पालिकाको नाममा जग्गा राजिनामा गरेको देखिन्छ। राजिनामा लेखिएको जग्गाको न्युनतम दररेट पुस्तिका अनुसार प्रतिवर्गमिटर रू. २०००।०० को दरले १९० वर्गमिटरको रू. ३८०,०००।०० भुक्तानी हुनु पर्नेमा रू. ३,९८,०००।०० भुक्तानी भएकोले बढी भुक्तानी भएको रकम सम्बन्धितबाट असुल गर्नुपर्ने रू. १८०००

७. गो.भौ.नं. १६४, ०२।२७, १७५।२०८२।३।०३ बाट शम्भुनाथ आधारभूत विद्यालयलाई वाइरिङ वापत रु. ६०,०००।०० भुक्तानी भएकोमा अग्रिम आयकर कट्टी नभएकोले अग्रिम आयकर असुल गरी दाखिला गर्नुपर्ने रू. ९००

क्रम	कर्मचारीको नाम	असुली रकम
६८.१.१	अजमा देवि शाही	१,७००
६८.१.२	अमर बुढा	१,३०५
६८.१.३	कन्नदेवि शाही	८५०
६८.१.४	कर्णविर नेपाली	१,७००
६८.१.५	कुवेर भण्डारी	१,६६५
६८.१.६	जनकला लोहार	३,४००
६८.१.७	देवकी कार्की	१,१३७
६८.१.८	नरहरी बिष्ट	२,०००
६८.१.९	नरहि बिष्ट	१,५०७.५
६८.१.१०	नरिभान दमाई	८५०
६८.१.११	पार्वती बिष्ट	१,४१०
६८.१.१२	प्रकाश बि.क.	१,२००
६८.१.१३	मरुकला विष्ट	१,७००
६८.१.१४	मसलन्द सामाग्री खरिद	१७,१५०.१४
६८.१.१५	रविन्द्र बहादुर शाही	८५०
६८.१.१६	रेसा कामी	१,७००
६८.१.१७	लाल बहादुर शाही	१८,०००
६८.१.१८	शम्भुनाथ आधारभूत विद्यालय	९००
६८.१.१९	सनत शाही	१,४१०

असुल गर्नुपर्ने	६०,४३४.६४

६८.२ गो. भौ.नं ५१७, २०८२।०३।१८ बाट अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण समितिको बैठक भत्ता शीर्षकबाट न्यायिक समिति कार्यक्रममा रु.२४२५० खर्च लेखेकोले शीर्षक फरक पारि गरेको भुक्तानी नियमसम्मत नभएको रु.

अनियमित भएको	२४,२५०

६९ लघुउद्यम कार्यक्रम

६९.१ **लघु उद्यम** - गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७७ को तालिका नं. १ मा उद्यमी सिर्जना तथा स्तोरन्नतिका लागि बजेट तर्जुमाको दायरा उल्लेख गरेको छ। पालिकाले यो वर्ष यस कार्यक्रमको लागि निम्नानुसार रू.११,७२,०६९।०० खर्च गरेको देखिएकोमा निर्देशिकाले तोकेबमोजिमको बजेटअनुसार खर्च गरेको छैन। उक्त तालिमबाट उद्यमीमा परेको प्रभावको मूल्यङ्कन गरिएको छैन। उल्लिखित कार्यक्रम प्रभावकारिता मूल्याङ्कन हुनुपर्दछ।

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम	खर्च रु.
१	त्रिपाल र पाईप खरिद	१८५५००
२	चाउमिन उमाल्ने भाडा खरिद	७४९१९
३	चाउमिन तथा आलुचिप्स तालिम	१३१४७०
४	दालमोट सिप विकास तालिम	१२६०३०
५	उद्यमशीलता विकास तालिम वडा स्तरिय	१०९२००
६	समुहमा प्रविधि हस्तान्तरण (५ जनाको)	६७०००
७	उद्यम विकास सहजकर्ता परिचालन तलब तथा भत्ता	४६१४५०
८	दैनिक भ्रमण भत्ता	१६५००
	जम्मा	११७२०६९

६९.२ (241 र 242-2082-03-16):

उद्यमिका लागि सामाग्री खरिद - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ (१०) मा सरकारी रकम खर्च गर्दा सम्बन्धित शीर्षकबाट भए नभएको तथा रीत पुगे नपुगेको जाँच गरेर मात्र खर्च गर्नुपर्ने उल्लेख छ। पालिकाले देहायका सामाग्री पुराना तथा नयाँ उद्यमीकालागी खरिद गरेको तर हाल सम्म वितरण नभएको जनाएको छ। यसरी गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७७ बमोजिम सम्बन्धित समुह वा उद्यमीलाई नियमानुसार वितरण गरी प्रमाण पेश गर्नु पर्ने रु.

क्रं.सं.	समाग्री	परिमाण	दर	जम्मा (मू.अ.कर सहित)
१	त्रिपाल ७*१२ (१२०GSM)	१६	७६३८.८	१२२२२१
२	HDPE Pipe 20 mm (PN 16)	१६००	४०	६३२८०
३	चाउमिन उमाल्ने भाडा	५		७४९१९
जम्मा				२६०४२०

प्रमाण पेश नगरेको	२,६०,४२०

६९.३ (267-2082-03-24):

समुहमा प्रविधि हस्तान्तरण - गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७७ को दफा ४१ मा लघु उद्यमी, लघु उद्यमीको समुह वा उद्यमीले प्रवर्द्धन गरेका सहकारीलाई उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण गर्न सक्ने र दफा ४१ मा सम्झौता गरी उद्यमीलाई उद्योगको प्रकृती, आवश्यकता र उद्योगबाट सिर्जना हुने रोजगारीका आधारमा कम्तीमा २० प्रतिशत रकम उद्यमी स्वयंले व्यहोर्नु पर्ने उल्लेख छ। पालिकाले समुहमा प्रविधि हस्तान्तरण शीर्षकमा न्यू कालिका ट्रेडर्स एण्ड सप्लायर्सबाट चेनस मेशिन (काठ चिर्ने यन्त्र) रु. ६७,०००।०० खरिद गरेको छ। उक्त खरिद गरेको मेशिन वडा नं. २ का अनरुप कार्कीलाई बुझाएको पालिकाले जनाएको छ। यसरी उल्लिखित कार्यविधिको शर्त विपरित सम्झौता र लागत साझेदारी समेत नगरी बुझाएको देखिएकोले कार्यविधिको बुँदा नं. ४२ बमोजिम सदुपयोग भए नभएको यकिन गरी २० प्रतिशत रु. १३,४००।०० रकम सम्बन्धित बाट असुल गरी प्रमाण पेश गर्नुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	१३,४००

७० **बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम**

७०.१ **कार्यक्रम अनुगमन -** बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम कार्यन्वयन कार्यविधि, २०८१ को बुँदा नं. १७ मा कार्यक्रम कार्यान्वियनको अनुगमन स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम स्थानिय तहबाट हुने, लाभान्वित समुहका सदस्यहरुले प्राप्त गरेको अनुदानबाट आयआर्जन र पोषण सुधारका क्रियाकलापको अनुगमन गरी त्रैमाषिक रुपमा प्रतिवेदन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पोषण बिशेष कार्यक्रममा यस वर्ष संघीय शसर्त विषेश अनुदान देहायका कार्यक्रममा रु. ८०,००,०००।०० विनियोजन भएकोमा रु. ५९,७५,७५०।०० खर्च गरेको छ। तसर्थ अनुगमनलाई प्रभावकारी वनाई संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट वितरण हुने अनुदानमा दोहोरोपना नहुने गरी अनुदानग्राहीको जीबनस्तरमा सुधार आएको यकिन गरी रकमको पूर्ण सदुपयोग गराउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ।

क्र.सं.	कामको विवरण	आपूर्तिकर्ता	परिमाण	खर्च रकम
१	११ हप्ते गिरिराज चल्ला खरिद गरी वितरण	प्रगती ब्रिडिङ् एण्ड पोल्ट्री प्रा.लि. बाँके	१६४०	१०९८८००
२	अरुवा मोटो (Fortified) चामल खरिद तथा वितरण	खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड, कोल्टी	७११००	४६०८२००
३	वडा स्तरिय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा अनुगमन/ वैठक	पालिका	५	१०००००
४	चामल तथा कुखुरा ढुवानी	पालिका	३	१६८७५०
जम्मा				५९७५७५०

७०.२ (249-2082-03-19):
सुनौला हजारदिन कार्यक्रम - बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८१ को बुदा नं. ७ मा नियमित कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि (ण) मा लाभग्राहीले अनुदानको समुचित उपयोग गरेको सुनिश्चित अनुदान दिने कार्यालयले गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाको आय आर्जन र पोषण सुधार क्रियाकलापका लागी कार्यालयले कालिका समुहका २५ जनालाई प्रतिव्यक्ती रु.२५००० का दरले रु. ६२५०००।०० नगद भुक्तानी गरेकोमा र वितरण गर्दा ३ जना लाभग्राहीको रकम वडा नं. ४ का वडाध्यक्ष छक्क भण्डारीलाई निकासा भएको देखियो। यस सम्बन्धमा अध्यक्षले सम्बन्धित लाभग्राहीलाई वितरण गरेको जनाएको छ। उक्त अनुदानको समुचित उपयोग गरेको सम्बन्धमा अनुगमन गरी सुनिश्चित हुनुपर्दछ।

७१ **कृषि तथा पशु कार्यक्रम अनुदान**

७१.१ **नयाँ बाख्रा पकेट कार्यक्रम -** प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना, परियोजना कार्यान्वियन म्यानुअल, २०७७ को बुँदा नं. ४.१.४ अनुसार कार्यक्रम सञ्चालनको लागि न्युनतम क्षेत्रफल/संख्या निर्धारण गर्ने, कार्यक्रम सञ्चालनको लागि लक्षित समुदाय/वर्ग छनौट गर्ने, तालिम तथा क्षमता विकास कार्यक्रम तथा उत्पादन मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, सम्बन्धित कृषकसँग सम्झौता गरेर मात्र अनुदान उपलब्ध गराउने, कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा चौमासिक र वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित निकायमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। साथै पालिकाले यस आर्थिक वर्षमा नयाँ बाख्रा पकेट विकास कार्यक्रममा संघीय सशर्त अनुदान रु. १५,००,०००।०० प्राप्त भएकोमा बाख्राको खोर निर्माणमा १२,५९,५००।००, औषधि खरिद तथा ढुवानीमा रु. २,१९,२००।०० र दैनिक भ्रमण भत्तामा रु.१६५०० गरी कूल रु. १४,९५,२००।०० खर्च भएको छ। कार्यक्रममा २ वटा समुहसँग सम्झौता गरी खर्च गरेकोमा आवेदकको छनौटका लागि गर्नुपर्ने समितिको निर्णयविना सोझै नमुना एकता पशुपन्छी समुह र रिठाराई कृषक समुहसँग सम्झौता गरी अनुदान खर्च गरेको छ। खर्च रकमको अनुगमन, मासिक तथा चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरेको छैन। जसबाट भुक्तानी रकम तोकिएको कार्यक्रममा खर्च भएको खर्चबाट अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त भएको सुनिश्चतता देखिदैन।तसर्थ संचालित कार्यक्रमको नियमित अनुगमन हुनुपर्दछ।

७१.२ (161-2082-02-26):

पकेट विकास कार्यक्रममा औषधि खरिद - प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना, परियोजना कार्यान्वयन म्यानुअल, २०७७ को बुँदा नं. ४.१.९.२ को तालिका नं २ मा पशु स्वास्थ्य (खोप/परजिवि नियन्त्रण/उपचार/हर्ड हेल्थ) जस्ता क्रियाकलापमा खोप तथा औषधी खरिद, खोप कार्यक्रम सञ्चालन तथा परजीवी नियन्त्रणका लागि औषधि वितरण गर्न सक्ने उल्लेख छ। पालिकाले सगरमाथा भेट सेन्टर नेपालगञ्जबाट रु.२,००,०००।०० औषधि खरिद गरी कार्यालयमा राखेको जनाएको छ। उल्लिखित म्यानुअल बमोजिम खरिद भएको औषधी पकेट विकास कार्यक्रममा समुचित प्रयोग भएको देखिएन। पालिकाले सशर्त बजेट खर्च गर्दा तोकेका शर्तको पालना गर्नुपर्दछ।

७१.३ (153-2082-02-12):

बाख्रा खरिदमा बढी अनुदान - प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना, परियोजना कार्यान्वयन म्यानुअल, २०७७ को परिच्छेद ७.१ मा तोकिएका पकेट उपलब्ध हुने सेवा सुविधाहरु सम्बन्धि तालिका नं १४ मा कृषि उत्पादन सामाग्रीहरु (बिउ, बेर्ना, बिरुवा, माछा, भुरा पशु नश्ल लगायतमा) बढीमा ५० प्रतिशत र उत्पादनोपरान्त तथा कृषि व्यवसाय सेवा पूर्वाधारमा बढीमा ८५ प्रतिशत सुविधा दिने उल्लेख छ। पालिकाले श्री रिठाराई कृषक समुहमा एक खोर निर्माण र बाख्रा खरिदका लागि सशर्त अनुदान तर्फबाट पालिकाले ८५ प्रतिशत र समुहले १५ प्रतिशत लागत साझेदारी गर्ने सम्झौता गरी देहायबमोजिम भुक्तानी गरेकोमा परियोजना कार्यान्वयनको उल्लिखित व्यवस्था विपरित बाख्रा खरिदमा शत प्रतिशत भुक्तानी दिएको सम्बन्धित समुहबाट अशुल गर्नु पर्ने रु.

क्र.सं.	कामको विवरण	परिमाण	कूल लागत रु.	लागत सहभागिता हुनुपर्ने		लागत सहभागिता भएको		असुल गर्नुपर्ने
				पालिका	समुह	पालिका	समुह	
१	बाख्राको खोर निर्माण	१	३०५२५३	२५६५००	४८७५३	२५६५००	४८७५३	०
२	बाख्रा खरिद	१३	१९८०००	९९०००	९९०००	१९८०००	०	९९०००
जम्मा		१४	५०३२५३	३५५५००	१४७७५३	४५४५००	४८७५३	९९०००

असुल गर्नुपर्ने	९९,०००

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक बर्ष: २०८१/८२

कार्यालय र स्थान : जगन्नाथ गाउँपालिका, बाजुरा , जगन्नाथ गाउँपालिका , बाजुरा

पद	नाम	कार्यकाल सुरु मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	Rabindra Bahadur Shahi	२०७८-९-३	हाल सम्म कार्यरत

बेरुजु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
३१५,०४७.६४	५,१४२,३१७	२,४४४,८५७	०	०	०
				प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजू रु.	७,९०२,२२१.६४
				प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्र्यौट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.	०
				संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजू रु.	०
				लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजू रु.	७,९०२,२२१.६४

स्थानीय तह :

गत बर्षको जिम्मेवारी		१७९५४३९१.८८	
आम्दानी		खर्च	
संघीय सरकारबाट अनुदान	१७९०६२४७०	चालु खर्च	१७०५४९२९२.७
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	२४४२००७६	पूँजीगत खर्च	७५५४४८५१.७८
राजश्व बाँडफाँट	६३६३६९८९.५१	वित्तीय/अन्य व्यवस्था	८५८१३५७७.१९
आन्तरिक आय	१८६७२३८.९		
अन्य आय	६३९३५५५३.४३		
कुल आय	३३२९२२३२७.८४	कुल खर्च	३३१९०७७२१.६७
बाँकी मौज्दात		१८९६८९९८.०५	

अनुसूची - २

सुझाव

स्थानीय तहहरूद्धारा प्रदान गरिने सेवालाई छिटो, सरल, सुलभ र गुणस्तरीय बनाई स्थानीय जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन यस स्थानीय तहले कानुन तथा नीति निर्माण, साधन स्रोतको प्रभावकारी परिचालन, विकास प्रशासन, राजस्व परिचालन, नियमित सेवा प्रवाह, आर्थिक प्रशासन लगायतका विषयमा तपसिल अनुसारका सुधार गर्नुपर्दछः

- वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने रकम सम्बन्धित मार्गदर्शनमा तोकिएबमोजिम विनियोजनमा कुशलता, कार्यान्वयनमा दक्षता र अपेक्षित नतिजा प्राप्त हुने गरी बजेट विनियोजन गरी समयमै पारित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक आयका क्षेत्रहरू पहिचान गरी आन्तरिक आय वृद्धि गर्नुपर्दछ। कार्ययोजना तयार गरी विगतका आय बक्यौता असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- नेपालको संविधानको धारा ५९ को उपधारा ७ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको बजेट घाटा व्यवस्थापन तथा अन्य वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुने उल्लेख भएकोमा कतिपय प्रदेश र स्थानीय तहले यस सम्बन्धी कानुन निर्माण गर्दा संघीय कानुनसँग सामाञ्जस्यता कायम नगरेकोले यसमा सुधार हुनुपर्दछ ।
- स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन अनुसार मात्र पदाधिकारीलाई तोकिएको सुविधा व्यवस्था गर्नुपर्दछ। निर्वाचित हुने पद बाहेक राज्यकोषबाट तलव सुविधा बेहोर्ने गरी नियुक्त हुने सबै पदमा योग्यता र मापदण्ड तोकिनुपर्दछ ।
- स्थानिय सेवा ऐन र नियम अनुसार सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको आधारमा सङ्गठन संरचना निर्माण गरी स्थायी पद सिर्जना, पद दर्ता र पदपूर्ति गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ।
- भौगोलिक अवस्था, स्रोतको उपलब्धता, सेवा प्रवाहको अवस्थासमेतका आधारमा कानुन बमोजिम जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन प्रशिक्षण तथा तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- अनुदान दिने विषय, क्षेत्र, वर्ग, समूहबारे कानुनबाट नै स्पष्ट गरी अन्तिम प्रयोगकर्तालाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि हुने गरी अनुदान प्रदान गर्नुपर्दछ । अति विपन्न र न्यून आय वर्गलाई सेवामा पहुँच दिन प्रदान गरिने सुविधा सोही वर्गमा पुगेको सुनिश्चित गर्न सो प्राप्त गर्नेको विवरण सार्वजनिकीकरण गर्नुपर्दछ ।
- व्यावसायिक प्रकृतिको संस्थाहरूलाई पुँजीगत अनुदान प्रदान गर्दा लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने लाभको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । यस्ता संस्थाहरु विघटन भएमा बाँकी सम्पत्ति लगानीको अनुपातमा फिर्ता हुने सुनिश्चितता हुन पर्दछ। यस्तो निर्माण व्यक्तिगत स्वामित्व रहेको जग्गा वा सम्पत्तिमा गरिनु हुँदैन ।
- एउटै प्रकृतिको काममा समेत लागत अनुमान टुक्र्याई सोझै खरिद गर्ने, पूर्वानुमान गर्न सकिने अवस्थामा पनि लागत अनुमान यथार्थपरक तवरले तयार नगरी भेरिएसनबाट थप कार्य गराउने प्रवृत्तिमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- खरिद सम्झौताको निर्धारित समयमा ठेक्काको काम सम्पन्न गर्नुपर्दछ। म्याद थप कार्यलाई वस्तुनिष्ठ र तथ्यमा आधारित बनाउनुपर्दछ। निर्माण व्यवसायी वा उपभोक्ताबाट भएको निर्माण कार्यको विस्तृत विवरण देखिने गरी तोकिएको ढाँचामा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८(५) बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन सार्वजनिक तथा सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाइ गर्नुपर्दछ।
- स्थानीय तहले आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही मापदण्डका आधारमा आर्थिक सहायता वितरण गरी प्राप्त गर्नेको नाम सार्वजनिक गर्नुपर्दछ। त्यसैगरी अनुत्पादक र वितरणमुखी कार्यक्रममा गरिने खर्च घटाउनुपर्दछ।
- आधारभूत तथा माध्यमिक तहका विद्यालयहरूमा प्रचलित नियमले तोकेअनुसार शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा शिक्षक संख्या कायम गरी बढी भएका शिक्षकहरू समायोजन गर्नुपर्दछ।
- एकीकृत शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा रहेका विद्यार्थी संख्याको आधारमा दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, पाठ्यपुस्तक र अन्य अनुदान रकम विद्यालयलाई निकासा दिनुपर्दछ ।

- बजेट तर्जुमा पूर्व नै अनुमान गर्न सकिने शीर्षकमा समेत अर्थ विविध वा अबण्डामा बजेट राख्ने र वर्षान्तमा रकमान्तर गरी खर्च गर्ने परिपाटी नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- पूर्व तयारीका कार्य सम्पन्न भएका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ। स्रोतको सुनिश्चितताबेगरका कार्यक्रम/आयोजनामा आगामी वर्षको लागि दायित्व सिर्जना गरी भुक्तानी बाँकी राख्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।
- कार्यालय तथा अस्पताल भवन, सडक, सिँचाइ, खानेपानी जस्ता आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा स्पेसिफिकेशनले तोकेको संख्यामा निर्माण सामग्रीहरूको गुणस्तर परीक्षण गराउनुपर्दछ। साथै रनिङ्ग बिलसाथ गुणस्तर परीक्षण प्रतिवेदन संलग्न गरेर भुक्तानी दिनुपर्दछ।
- उपभोक्ता समितिबाट काम गराउँदा खरिद सम्झौतामा तोकिए बमोजिमको जनसहभागिताको अंश समितिबाट व्यहोर्ने गरी सम्झौता गरेकोमा कतिपय काममा सो अंश व्यहोरेको यकिन नगरी भुक्तानी दिएकोले सम्बन्धित कर्मचारीलाई जवाफदेही बनाउनुपर्दछ ।
- जटिल प्रविधि तथा उपकरणको प्रयोग हुने निर्माण कार्य र सामग्री खरिद गर्ने कार्य समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएकोले सोमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ ।
- कृषि, पशु, सहकारी संस्था लगायतलाई विभिन्न प्रयोजनमा अनुदान उपलब्ध गराउँदा किसानको सूचीकरण, वर्गीकरण, परिचयपत्रको व्यवस्था गरी तीनै तहको समन्वयमा दोहोरो नपर्ने व्यवस्था गर्दै एकीकृत विद्युतीय अभिलेख राखी वितरण गर्नुपर्दछ। नाफामूलक संस्थालाई अनुदान वितरण गर्नु हुँदैन।
- सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (कोपोमिस) तथा विद्यमान सहकारी ऐन तथा नियमको आधारमा सहकारी संस्थाहरूको सुपरिवेक्षण गरी उक्त ऐन नियम अनुसार सञ्चालन भए नभएको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कार्यविधि तयार गरी कार्यसम्पादनलाई मितव्ययी, पारदर्शी र व्यवस्थित गर्नुपर्दछ। अन्तिम लेखापरीक्षण अगावै आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सोबाट देखिएका बेहोरा जिम्मेवार व्यक्तिले फर्स्यौट गर्नुपर्दछ।
- वित्तीय अनुशासन कायम गर्न लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको सार्वजनिकीकरण तथा बेरुजु फर्स्यौटको कानुनी व्यवस्था एवं संयन्त्र तय गरिनुपर्दछ । लेखा समितिको कार्यसञ्चालन सम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरी सो समितिलाई प्रभावकारी बनाई बेरुजु फर्स्यौट कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ।
- सरकारी पेश्की बाँकी रहेकालाई सार्वजनिक पदमा नियुक्ति नगर्ने तथा निर्वाचित हुने पदको हकमा उम्मेदवार हुन वञ्चित गर्ने एवं म्याद नाघेको पेश्कीको विवरण सार्वजनिक निकायले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिनभित्र सार्वजनिकीकरण गर्ने कानुनी व्यवस्था हुनुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा असुल गर्नुपर्ने बेरुजु कायम रहेकोमा सो फर्स्यौट नगरुञ्जेल वृत्ति विकासमा रोक्का गर्ने तथा नयाँ नियुक्ति नहुने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- सार्वजनिक पदमा रहेका व्यक्तिको नाममा बेरुजु कायम भएमा सो व्यक्तिलाई उक्त बेरुजुबारे समयमै जानकारी गराउनुपर्ने र जानकारी नगराउने कर्मचारी उपर विभागीय कारबाही गर्ने कानुनी व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
- जिन्सी सामग्री, यन्त्र उपकरण तथा औजारहरु आवश्यकता र औचित्यका आधारमा खरिद गरी उपयोगको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । मौज्दातमा रहेका यन्त्र, उपकरण र औजार मर्मत सम्भार गरी उपयोग हुन नसक्ने अवस्था एकीन गरेर मात्र खरिद गर्नुपर्दछ ।
- जुनसुकै तरिकाले प्राप्त गरेको जिन्सी एवं सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख अनिवार्य रूपमा सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली (पाम्स) मा अभिलेख राख्नुपर्दछ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २९ अनुसार कार्यालयको जनशक्तिले गर्न नसक्ने कामको लागि मात्र परामर्श सेवा खरिद गरी परामर्शदाता माथिको निर्भरता कम गर्नु पर्दछ । तयार गरिएका विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन लगायतका प्रतिवेदनहरू क्रमिक रुपले कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।
- सरकारी डिजिटल सेवाहरूको गुणस्तर, पहुँच र विश्वसनीयता बढाउन सेवा स्तर सम्झौता तथा गोपनीयता सम्झौता अनिवार्य गर्नुपर्दछ। एकै प्रकारको कामको लागि निकायगतरूपमा अलग - अलग सूचना प्रविधि प्रणाली खरिद गर्ने कार्यमा नियन्त्रण हुनुपर्दछ।
- सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता लागि नागरिक सचेतना वृद्धि कार्यक्रम गर्नुका साथै नागरिकबाट पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने विधि अवलम्बन गर्नुपर्दछ। समयको उपलब्धता एवं सेवा खरिद गर्ने सामर्थ्य सहितको सेवा प्रवाह तय गरिनुपर्दछ ।
- सेवाग्राही समेतको योगदानमा आधारित रही विभिन्न कोषको स्थापना भएकोमा यस्ता कोषको रकम खर्च गर्दा सेवाग्राहीको हित संरक्षण भएको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।

- संघ र प्रदेशबाट प्राप्त अनुदानमध्ये खर्च नभई वर्षान्तमा बाँकी रहेको मौज्दात आर्थिक वर्ष समाप्तिपश्चात् समेत फिर्ता हुँदा खर्चमा यथार्थता नदेखिएकोले सोमा सुधार गर्नुपर्दछ ।
- स्थानीय तहहरूमा रहेका भारी यन्त्र उपकरणहरू निःशुल्करूपमा समेत प्रयोग गरेको कारण ती उपकरणबाट प्राप्त आम्दानी भन्दा सञ्चालन खर्च बढी रहेको देखिन्छ। अतः यस्ता उपकरण प्रयोगको शुल्क तोकी प्रयोग गरेको लगबुकको आधारमा शुल्क असुल गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- आन्तरिक लेखापरीक्षण नुहने, भएकोमा प्रतिवेदन नदिने, प्रतिवेदनमा उल्लिखित बेहोरा कार्यान्वियन नहुने, आन्तरिक लेखापरीक्षकलाई फरक जिम्मेवारीमा खटाउने गरेकोले आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रभावकारी देखिँदैन। आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।
- पालिकामा निर्माणाधीन आधारभूत अस्पताल र कार्यालय भवन समयमै निर्माण सम्पन्न गर्नुपर्दछ । पालिकामा सञ्चालित आधारभूत अस्पतालको कारोबारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन सुत्र प्रणाली बमोजिम गरी पालिकाको वित्तीय विवरणमा खुलासा गर्नुपर्दछ।